

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Vesna Erjavec

Poročanje slovenskih medijev o odgovornosti do narave

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Vesna Erjavec

Mentor: doc. dr. Marko Milosavljevič

Poročanje slovenskih medijev o odgovornosti do narave

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, doc. dr. Marku Milosavljeviču, za njegovo strokovno pomoč, mnenja in nasvete ter spodbujanje kritičnega razmišljanja pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvala gre tudi vsem bližjim in prijateljem, ki so verjeli vame in mi vso pot stali ob strani ter me naučili zaupati vase. Hvala mami Mojci, očetu Bojanu in obema babicama. Hvala tudi tebi dragi Tomaž za neskončno potrpljenje in strpnost v vsem tem obdobju, ko je nastajalo to delo.

Poročanje slovenskih medijev o odgovornosti do narave

V današnji, z mediji prežeti družbi, je vpliv medijev na posameznika nesporno velik, saj so mediji eden izmed ključnih akterjev pri oblikovanju javnega mnenja kot stališč in orientacij. V medijih, sodeč po raziskavah, ljudje najpogosteje dobijo informacije o okoljskih vprašanjih, ki oblikujejo našo držo do okolja in narave. Pokrivanje okoljskih tem so v tujini že pred tremi desetletji zaznali kot samostojno področje novinarstva, okoljsko novinarstvo, ki pa v Sloveniji še nima takšnega statusa. Uredniki množičnih medijev in novinarji se pri poročanju z okoljskega področja soočajo s številnimi pritiski in izzivi, med katerimi so potreba po dramatizaciji ter umeščanje kompleksnih okoljskih tem v kratek čas in prostor. Analiza treh dnevnikov je pokazala, da se prispevki s področja podnebnih sprememb na naslovnici pojavijo le izjemoma. V časopisih se ti prispevki pojavljajo predvsem ob aktualnih dogodkih, večinoma ne ponujajo nasveta bralcem in so ponavadi površinski. Časniki v prispevkih večinoma niso poročali o človekovi odgovornosti do narave, vsi so pri poročanju o podnebnih spremembah običajno ostali neopredeljeni. Iz njihovih prispevkov ni bilo mogoče razbrati, ali dajejo prednost človekovemu prispevku k podnebnim spremembam ali pa so do človekovega prispevka do podnebnih sprememb kritični.

Ključne besede: okoljsko novinarstvo, podnebne spremembe, globalno segrevanje, dnevni tisk.

Reporting of the Slovenian Media About the Responsibility to Nature

In today's media society, the impact of media on an individual is undeniably great, because the media are one of the key players in shaping the public opinion, as well as their positions and orientations. According to numerous researches most individuals get information about environmental issues from the media, which shape our attitude towards the environment and nature. For three decades, the coverage of environmental issues in foreign countries was detected as an independent area of journalism called environmental journalism, and which, in turn, does not yet have such status in Slovenia. Editors of mass media and journalists alike face many pressures and challenges when reporting on environmental issues, including the need for dramatization and the placement of complex environmental issues in a short period of time and space. The analysis of three newspapers shows that the appearance of articles about climate change on the cover is an exception rather than a rule. In the newspapers, these articles are mostly present alongside current affairs; most do not even offer advice to readers and are, moreover, mostly superficial. Newspapers mainly fail to report on the human responsibility towards nature and all, when reporting on climate change, remain largely undefined. What is more, the article fails to directly express whether the author favors the human contribution to climate change or whether they are skeptical towards it.

Keywords: environmental journalism, climate change, global warming, daily print

KAZALO

1 UVOD	8
2 MEDIJI IN VARSTVO OKOLJA.....	11
2.1 OPREDELITEV OKOLJSKEGA NOVINARSTVA IN NJEGOVE TEME.....	12
2.1.1 <i>Okoljsko novinarstvo</i>	12
2.1.2 <i>Tema okoljskega novinarstva</i>	13
2.2 MEDIJSKA UPODOBITEV NARAVE	14
2.3 OKOLJE IN PRODUKCIJA NOVIC	17
2.3.1 <i>Politična ekonomija</i>	17
2.3.2 <i>Vrtarjenje in pokrivanje področja okolja</i>	18
2.3.3 <i>»Novice. vredne objave«</i>	18
2.3.4 <i>Medijski okvir</i>	19
2.3.5 <i>Norme objektivnosti in uravnoteženosti</i>	19
2.4 TEŽAVE PRI UMEŠČANJU OKOLJA V ČASOPISE	20
2.4.1 <i>Zapostavljenost okoljskega novinarstva</i>	20
2.4.2 <i>Okoljske grožnje, ki ne zbujejo pozornosti</i>	22
2.5 SLOVENSKI MEDIJI O OKOLJU	22
3 POROČANJE MEDIJEV O GLOBALNEM SEGREVANJU IN PODNEBNIH SPREMEMBAH	25
3.1 KAKO MEDIJI V POSAMEZNIH DRŽAVAH POROČAJO O PODNEBNIH SPREMEMBAH? ..	29
3.1.1 <i>ZDA</i>	29
3.1.2 <i>Velika Britanija</i>	33
4 PREDSTAVITEV TREH ANALIZIRANIH ČASNIKOV	36
4.1 DELO	36
4.2 DNEVNIK	36
4.3 VEČER	37
5 ANALIZA PRISPEVKOV O PODNEBNIH SPREMEMBAH	38
5.1 ANALIZA POROČANJA O PODNEBNIH SPREMEMBAH V ČASOPISU DELO	39
5.2 ANALIZA POROČANJA O PODNEBNIH SPREMEMBAH V ČASOPISU DNEVNIK	45
5.3 ANALIZA POROČANJA O PODNEBNIH SPREMEMBAH V ČASOPISU VEČER.....	50

5.4 PRIMERJAVA PRISPEVKOV O PODNEBNIH SPREMEMBAH V TREH OSREDNJIH SLOVENSKIH DNEVNIKI.....	54
5.5 PRIMERJAVA PRISPEVKOV O PODNEBNIH SPREMEMBAH V SLOVENSKEM IN AMERIŠKEM TISKU	59
6 SKLEP	63
7 LITERATURA	66

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Razmerje žanrov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Delo	40
Graf 5.2: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh	40
Graf 5.3: Delež okoljskih prispevkov z ali brez aktualnega dogodka	41
Graf 5.4: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah	41
Graf 5.5: Razmerje žanrov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Dnevnik ..	46
Graf 5.6: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh	46
Graf 5.7: Delež okoljskih prispevkov z ali brez aktualnega dogodka	47
Graf 5.8: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah	47
Graf 5.9: Razmerje žanrov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Večer.....	50
Graf 5.10: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh	51
Graf 5.11: Delež okoljskih prispevkov z ali brez aktualnega dogodka	51
Graf 5.12: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah	52
Graf 5.13: Število objavljenih prispevkov po mesecih v treh analiziranih časnikih	54
Graf 5.14: Razmerje žanrov v treh analiziranih časnikih	55
Graf 5.15: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh v analiziranih časnikih.....	56
Graf 5.16: Delež okoljskih prispevkov na podlagi aktualnega dogodka v analiziranih časnikih.....	56
Graf 5.17: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah v analiziranih časnikih.....	57
Graf 5.18: Delež prispevkov, ki vsebujejo vzroke za podnebne spremembe v analiziranih časnikih.....	58
Graf 5.19: Delež prispevkov, ki vsebujejo posledice podnebnih sprememb v analiziranih časnikih.....	58
Graf 5.20: Opredelitev prispevkov o krivcu za podnebne spremembe v analiziranih časnikih.....	59
Graf 5.21: Umestitev prispevkov o podnebnih spremembah v ameriški in slovenski tisk	60
Graf 5.22: Delež prispevkov, ki so omenili pričakovane posledice podnebnih sprememb	61
Graf 5.23: Delež prispevkov, ki so omenili vzroke podnebnih sprememb	61

1 UVOD

Poleti leta 2008 so po Sloveniji pustošila silovita neurja s točo in orkanskim vetrom, ki so za seboj pustila katastrofalne posledice. Uničeni so bili pridelki na poljih, v vinogradih ter sadovnjakih, nepopravljivo škodo so utrpeli gozdovi. Večmilijonska škoda na objektih, javni infrastrukturi ter avtomobilih je nemo pričala o neizmerni moči narave. Marsikdo se je ob tem spraševal, zakaj si je zaslužil, da se je narava tako kruto poigrala z njim in mu uničila vse, za kar je delal in se trudil celo življenje. Toda ali se narava z nami res poigrava, ali je narava resnično kruta?

Ljudje se vsaj zadnjih dva tisoč let do narave obnašamo kot gospodarji s pravico do izkoriščanja. Zaradi nenehne želje po izboljševanju svojih življenjskih razmer in načina življenja veskozi iščemo nove tehnologije, nova tehnološka odkritja, ki nam po eni strani olajšujejo življenje, po drugi strani pa zaradi njih najbolj trpi okolje. Naravo prilagajamo svojim potrebam, jo spreminjamo in s svojim neodgovornim ravnanjem tudi uničujemo. Skoraj nobenega dvoma ni več, da je naše neodgovorno ravnanje povzročilo podnebne spremembe, ki so, kot opozarjajo strokovnjaki, že tu. Odgovor na moje vprašanje je torej negativen. Narava ni kruta, o krutost človeka, ki vsa ta leta brezizrazno posega v naravo, pa bi lahko razpravljali. Ekstremni vremenski dogodki, kot so neurja s točo in vetrom, so le ena izmed posledic podnebnih sprememb, ki smo jih sprožili sami, so le obupan krik narave, naj se zganemo in nekaj naredimo za boljši jutri vseh nas.

Zakaj ravno ta tema? Kakšna je pri tem vloga mene kot novinarja? Odgovor na prvo vprašanje je moja osebna odgovornost, ki jo čutim do narave in okolja, ter zastavljenost okoljevarstva v novinarstvu. Tako kot vsi Zemljani sem s svojim neodgovornim ravnanjem soodgovorna za segrevanje ozračja, ki je sprožilo podnebne spremembe. Želim biti udeležena pri spreminjanju današnjega načina življenja, tako svojega kot tudi drugih. Ob tem lahko kot novinar izkoristim moč peresa ter pred vsemi branim pravice narave in spodbujam k odgovornemu ravnanju do narave. Pokrivanje okoljskih tem so v tujini že pred tremi desetletji zaznali kot samostojno področje novinarstva, okoljsko novinarstvo, ki pa v Sloveniji še nima takšnega statusa. Okoljske teme na naslovnicaх slovenskih časnikov zasledimo le izjemoma.

Podnebne spremembe so tema, ki si zasluži osrednjo pozornost. V pričujočem diplomskem delu me bo zanimalo, kako pogosto se v slovenskem dnevnem tisku pojavljajo podnebne spremembe in na kakšen način so obravnavane. Namen naloge je predstaviti odnos medijev do okolja na primeru podnebnih sprememb. Poglavitni cilj diplomskega dela je spodbuditi novinarje, urednike, strokovnjake ter javnost, da se začnejo pogovarjati o okolju ter o podnebnih spremembah in njihovih posledicah.

Na podlagi tematskih izhodišč, predstavljenih v prvem, uvodnem poglavju, bo nadaljnjo razpravo strukturiralo naslednjih pet poglavij.

Drugo poglavje bo v skladu z naslovom *Mediji in varstvo okolja* posvečeno okoljskemu novinarstvu. Poskušala bom opredeliti pojem okoljsko novinarstvo in njegovo temo. Ukvarjala se bom z medijsko upodobitvijo narave ter produkcijo okoljskih novic. Zanimalo me bo, s kakšnimi težavami se srečujejo novinarji in uredniki pri umeščanju okoljskih tem v časopise. Obravnavala pa bom tudi poročanje slovenskih medijev o okolju, tu se bom oprla na analizo slovenskega novinarja časopisa Delo, Urbana Červeka, ki je opravil medijsko analizo poročanja o temah, ki se dotikajo okolja.

V tretjem poglavju *Poročanje medijev o globalnem segrevanju in podnebnih spremembah* bom raziskala, na kakšen način mediji po svetu poročajo o podnebnih spremembah, predstavila bom težave pri umeščanju podnebnih sprememb v medije. Zanimalo me bo, kako mediji v posameznih državah poročajo o podnebnih spremembah. Osredotočila se bom na industrijsko razviti državi, Veliko Britanijo in ZDA.

V četrtem poglavju bom predstavila tri analizirane časnike, Delo, Dnevnik in Večer. Zanimale me bodo osnovne informacije o časopisih ter njihovo poslanstvo in vizija.

V petem poglavju bom analizirala prispevke o podnebnih spremembah v treh osrednjih slovenskih časopisih – Delu, Dnevniku in Večeru. Z metodo kvantitativne analize bom ugotovila pogostost pojavljanja prispevkov o podnebnih spremembah v slovenskih časnikih, zanimalo me bo tudi na katerih straneh so prispevki objavljeni, z metodo kvalitativne analize pa bom prispevke podrobneje analizirala in ugotovila, na kakšen način obravnavajo podnebne spremembe, ali na podlagi aktualnega dogodka, ali vsebujejo vzroke za globalne posledice in njegove posledice. Zanimalo me bo, ali

bralcem dajejo nasvet, kako lahko pomagajo k rešitvi problema podnebnih sprememb. Zanimalo me bo tudi, kdo je avtor prispevka, ali je avtorsko besedilo ali besedilo tiskovne agencije brez lastnega komentarja ali z lastnim komentarjem. Analize posameznih časopisov bom primerjala med sabo. Na podlagi svoje analize bom naredila primerjavo poročanja slovenskih časopisov z ameriškimi.

V zaključnem šestem poglavju sledi sinteza in ovrednotenje mojih ugotovitev.

Hipoteze:

1. Okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb se ne pojavljajo na naslovnici ter prvih straneh časopisov.
2. Okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb so napisani na podlagi aktualnega dogodka.
3. Okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb so v slovenskih časopisih povzeti po tiskovnih agencijah brez lastnega komentarja.
4. Okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb ne vsebujejo nasveta bralcem, kako rešiti ali omiliti problematiko podnebnih sprememb.

2 MEDIJI IN VARSTVO OKOLJA

Po mnenju Coxa (2006, 163) nam naše dojemanje in držo do narave in okoljskih problemov posredujejo različni viri – popularna kultura, informativne oddaje, znanstvena poročila, filmi, politične razprave, univerzitetni študij in tako dalje. Najbolj pomemben vir informacij o okolju so klasične novice in zabavni mediji. S terminom klasične so mišljene večje televizijske in kabelske novice ter zabavni programi, komercialni filmi in časopisi z veliko naklado, revije, oglaševanje, radijske novice ter pogovorne oddaje. Alternativni mediji, kot so internetne novice, internetna televizija, blogi, neodvisno novinarstvo in okoljske skupine, so postali grožnja nadzoru nad okoljskimi informacijami, ki je pripadal klasičnim medijem (Cox 2006, 163–164).

Zgodovinsko gledano so predvsem medijske novice igrale ključno vlogo v izobraževanju javnosti o okoljskih problemih, od azbesta, zastrupljanja otrok s svincem do izsekavanja gozdov in globalnega segrevanja (Cox 2006, 164).

Julia Corbett (2006, 217) trdi, da bi vsako zgodbo s področja lokalnih novic lahko predelali v okoljsko zgodbo. Navsezadnje večina novičarskih zgodb vsebuje ali vključuje zrak, vodo, energijo, hrano, papir ali les, minerale ali kovine, uporabo zemlje, živali in podobno.

Številne študije kažejo, da imajo mediji pomembno vlogo pri osveščanju javnosti o okoljevarstvu in močno vplivajo na razumevanje okoljske problematike. Glede na raziskave se ljudje za informacije o okoljskih vprašanjih in o tveganjih, povezanih z okoljem, najpogosteje obračajo na sredstva javnega obveščanja (West in drugi 2003, 37). Po raziskavi iz leta 1999, ki so jo opravili za tretjo izdajo knjige *The Reporter's Environmental Handbook*, je kar 86 odstotkov anketiranih imelo interes za okoljevarstvene teme v medijih. V tej raziskavi je 97 odstotkov novinarjev odgovorilo, da si javnost želi več okoljevarstvenih prispevkov, 77 odstotkov novinarjev pa je menilo, da so okoljevarstvena vprašanja na prednostni listi javnosti (West in drugi 2003, 44). Do enakih zaključkov je prišla tudi raziskava združenj RTNDF (Radio and Television News Director Foundation) iz leta 1998, saj je 86 odstotkov anketiranih odgovorilo, da jih prispevki o okoljevarstvu zanimajo (West in drugi 2003, 46).

2.1 Opredelitev okoljskega novinarstva in njegove teme

2.1.1 Okoljsko novinarstvo

Izraz okoljsko novinarstvo je prevod angleške besedne zveze *environmental journalism*, ki je po oceni Roberta Coxa (2006, 12) ena glavnih oblik okoljskega komuniciranja. V tuji strokovni literaturi je besedna zveza *environmental journalism* pogosto omenjena, vendar sem definicijo našla le na spletnih straneh, in sicer na spletni strani ISAR: Resources for environmental activists (2009). Okoljsko novinarstvo je po tem viru področje mednarodnega množičnega sredstva obveščanja, ki je zasnovan, da javnost seznanji s temeljitimi in natančnimi informacijami, ki lahko vključijo državljane v proces odločanja o okolju. Okoljski novinarji gradijo most med posamezniki in politikami ter poskrbijo, da služijo javnemu interesu in imajo funkcijo psa čuvaja, ki bedi nad industrijo in vlado ter varuje javno zdravje in varnost. Definicijo sem našla tudi na spletnem viru Wikipedia (2009) in Environmental Careers (2009). Okoljsko novinarstvo je po omenjenih virih zbiranje, preverjanje in razširjanje informacij, ki zadevajo tekoče dogodke, trende in probleme, povezane z materialnim svetom, na katerega pa ljudje neizogibno vplivajo.

Besedna zveza okoljsko novinarstvo se v slovenski strokovni in širši javnosti skoraj ne pojavlja. Pri iskanju pojma okoljsko novinarstvo s pomočjo knjižničnega in internetnih iskalnikov sem ugotovila, da je slovenski termin omenjen na treh spletnih straneh. Na strani Kataloga OKO (2009) je kratka predstavitev ene največjih organizacij okoljskih novinarjev Society of environmental journalists (SEJ). Besedna zveza je omenjena tudi v Dvoletnem poročilu o izvedenih projektih in dejavnostih za leti 2006 in 2007 Umanotera (2009), Slovenske fundacije za trajnostni razvoj, kjer je v okviru projekta »Okolje je most med narodi« navedeno, da je Umanotera maja 2006 vzpostavila stik z nemško fundacijo DBU za sodelovanje pri projektu kot vsebinska podpora, ki v Sloveniji poteka pod pokroviteljstvom predsednika dr. Drnovška, projekt povezuje osem gimnazij in časopisno hišo Delo za razvijanje okoljskega novinarstva med mladimi. Besedno zvezo najdemo v gradivu z naslovom Izvajanje ciljev Kurikula za okoljsko vzgojo kot vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj v gimnazijskem programu, kjer je med zastavljenimi cilji ob koncu projekta Mednarodnega naravoslovnega tabora MENATA

na Gimnaziji Jožeta Plečnika Ljubljana zapisano, da je edem izmed ciljev razvijanje smisla za okoljsko novinarstvo (Zupan in drugi 2008, 4).

2.1.2 Tema okoljskega novinarstva

Področje okoljskega novinarstva pokriva širok izbor različnih tem. Glede na raziskavo, ki so jo leta 1999 opravili za knjigo *The Reporter's Environmental Handbook*, so okoljska vprašanja razdelili v 39 kategorij. Anketo so opravili med 280 okoljskimi novinarji, ki so jih spraševali o razvrstitvi okoljskih problemov. Novinarji so našli 633 vprašanj, ki so jih avtorji razporedili v 165 tematik, te pa so, kot omenjeno, zvrstili v 39 kategorij (West in drugi 2003, 39).

Onesnaževanje vode je kot najbolj pomembno okoljsko vprašanje razumelo 37 odstotkov novinarjev, sledilo mu je onesnaževanje nižjega dela atmosfere s 27 odstotki in genska predelava živil z 21 odstotki. Onesnaževanje zraka višjega dela atmosfere je med najbolj pomembne okoljske teme uvrstilo 18 odstotkov anketiranih, s 16 odstotki sledi onesnaževanje s pesticidi ter herbicidi, z 11 odstotki razsipno ravnanje z nevarnimi in nenevarnimi snovmi, z 10 odstotki širjenje mestnega območja. Devet odstotkov anketiranih je na seznam uvrstilo okoljska vprašanja morja, oceanov in obale, osem odstotkov pa zaščito habitata in biološko raznolikost. Na seznamu so svoje mesto zasedla vprašanja živinoreje s 7 odstotki, prehrabena vprašanja s 6 odstotki, prihodnost okoljske politike, ureditve in tematike tveganja ter rak in druge bolezni s 5 odstotki (West in drugi 2003, 42–43).

Okoljsko novinarstvo (West in drugi 2003) lahko vključuje nekatere od naslednjih tem, vendar z njimi ni omejeno:

- biotska raznovrstnost,
- dioksin,
- gensko spremenjena hrana,
- globalne podnebne spremembe,
- katastrofe,
- kemične nevarnosti,
- kemično orožje,

- kvaliteta površinskih voda,
- meddržavna okoljska vprašanja (ZDA – Mehika),
- naraščanje števila prebivalstva,
- obsevanje hrane,
- odpadki,
- odstranjevanje materialov z morskega dna,
- okoljska upravičenost in nevarni odpadki,
- onesnaževanje podtalnice,
- pesticidi,
- posegi v okolje,
- preprečevanje onesnaževanja/krčenja virov,
- rak in druge bolezni,
- onesnažen zrak v notranjih prostorih,
- onesnaževanje ozračja,
- snovi, ki motijo notranje (endokrino) izločanje,
- tanjšanje ozona,
- vodni viri,
- zdravje na delovnem mestu,
- zdravje otrok (astma),
- zdravje otrok (svinec),
- živinoreja.

2.2 Medijska upodobitev narave

Od leta 1960 so medijska sporočila in fotografske podobe okoljskih vprašanj postala pomembna: razlitje nafte ob obali Santa Barbare v Kaliforniji leta 1969, dogodki ob Dnevu Zemlje leta 1970, kiti ujeti v led leta 1988 in razlitje nafte Exxon Valdez leta 1989 so nekatere izmed bolj dramatičnih zgodb, ki so jih pokrivali v tistem času (Cox 2006, 165).

Zanimanje javnosti za okolje nikoli ni bilo stalno, temveč je sledilo ciklom vzponov in padcev, podobno kot dvigalo. V teh ciklih se odraža tudi večanje in manjšanje števila zaposlenih okoljskih novinarjev ter prostora in časa, ki ju imajo na razpolago, poganja

pa jih javni interes, dogodki ter tudi gospodarske razmere (Friedman 2004, 189). Do podobnih zaključkov je prišel tudi Guber, ki trdi, da raziskave kažejo, da interes javnosti za okoljske teme v zadnjih letih ni izginil ali ostal stalen. Skrb javnosti za okolje je šlo skozi različne faze od zaščite in podpore do obdobja manjšega zanimanja. V zgodnjih 70-ih je Hazel Erskine govoril o čudežu v javnem mnenju, ko je trdil, da so ekološke teme prišle v zavest Američanov. Že čez nekaj let pa je večina raziskav javnega mnenja zaznala strm upad. Ponovno zanimanje za okoljske teme je sledilo v poznih 80-ih, ki mu je čez nekaj let sledil ponoven upad v zanimanju (Guber 2003, 57–58). V 90-ih se je položaj okoljskega novinarstva začel krepiti, področje pa je tudi dozorelo, saj so novinarji iz poročanja o relativno enostavnih temah, kot so onesnaženja, prišli na bolj kompleksna področja, kot so globalno segrevanje, biotehnologija in drugo. Povečana pozornost javnosti in medijev je bila izrazita ob 20 obletnici praznovanja Dneva Zemlje leta 1990, istega leta pa so podelili tudi dve Pulitzerjevi nagradi za okoljski zgodbi. Večji časopisi, kot sta New York Times in Los Angeles Times, so okoljske novice postavili na prve strani, okolje pa se je pojavljalo tudi na drugih področjih, celo na podjetniških straneh. Že leta 1993 je sledil upad v zanimanju za okoljske novice (Friedman 2004, 188–189). Ta vzorec se odraža tudi v obdobju po 11. septembru 2001, ko se je pozornost medijev preusmerila na terorizem in vojno v Iraku. Friedman (2004, 190) potrjuje, da so se skoraj vsi okoljski novinarji, s katerimi se je posvetovala, strinjali, da so dogodki 11. septembra še bolj skrčili prostor, ki je bil namenjen okoljskim temam.

Vendar, politična raziskovalca Norman Vig in Michael Kraft (2003, 11) predvidevata, da čeprav lahko tak razvoj kratkoročno odvrne pozornost javnosti za okoljska vprašanja, lahko čez čas vidimo trajno javno podporo varovanju okolja in razvijanja veljave okolja. Njunemu predvidevanju je pritrdil Bud Ward, ki je v svoji študiji ugotovil, da je po letu 2007 začelo naraščati poročanje o okolju. V svoji študiji se je osredotočil na podnebne spremembe. Ugotovil je, da so mediji in javnost takrat začeli razumeti, da so podnebne spremembe resnične in da globalne temperature naraščajo ter o tem začeli bolj pogosto poročati. Naraščajoč trend pokrivanja podnebnih sprememb je bil jasen, od naslovnih zgodb v revijah, kot sta Time in Newsweek, do poročanja v večernih televizijskih poročilih, dokumentarnih oddajah na kabelski televiziji, pa tudi na naslovnicaх manjših časopisov, v kolumnah in uvodnikih zelo spoštovanih novinarjev (Ward 2008, 5).

Ljudje imamo široko paleto mnenj o tveganju, zlasti v pogledu na naravo »kot grožnjo«. John Adams v študiji (1995, 34–35) trdi, da obstajajo štirje miti narave.

- Neškodljiva narava: Narava je predvidljiva, radodarna, močna, stabilna in prizanesljiva do vseh žalitev, ki jih človeštvo povzroči. Če je narava neškodljiva, kar zadeva človeške dejavnosti, potem je ni potrebno regulirati in zato lahko privzamemo neintervencionističen pristop.
- Minljiva narava: Narava je krhka, nestabilna in ne odpušča. Zaradi človeškega vmešavanja ji grozi katastrofa. Cilj upravljanja z okoljem mora zato biti zaščita narave pred ljudmi. Ljudje morajo po Zemlji stopati previdno in kot vodilo upravljanja postavlja previdnost.
- Sprevržena/tolerantna narava: To je kombinacija prvih dveh mitov. Do neke mere lahko pričakujemo, da se bo narava obnašala predvidljivo. Odpušča zmerne pretrese sistema, toda paziti moramo, da sodu ne izbijemo dna. Regulacija je potrebna za preprečitev večjih izgrediv, medtem ko pri manjših zadevah prepustimo, da sistem poskrbi sam zase. Način upravljanja je intervencionističen.
- Muhasta narava: Narava je nepredvidljiva. Pravilni način upravljanja je laissez-faire, saj upravljanje nima smisla. Zagovorniki tega pristopa so agnostiki, kar zadeva naravo, kajti ne glede na to, ali bo prihodnost dobra ali slaba, človek na to ne more vplivati.

Meisner (v Cox 2006, 168) je leta 2004 raziskoval podobe narave v študiji kanadskih medijev, ki je vključevala časopise, revije in televizijske novice. Rezultati njegove analize so podobni Adamsovim ugotovitvam o štirih mitih narave. Meisner je ugotovil, da mediji najbolj pogosto naravo prikazujejo kot:

- žrtev,
- bolnika,
- grožnjo,
- vir.

Meisner je tudi ugotovil, da so te teme prikazane na dva nasprotujoča si načina: včasih je videti, kot da naravo občudujemo in si je želimo, drugič jo sovražimo. Včasih pa se želimo z njo povezati in zanjo skrbeti. Drugič se želimo z njo spopasti ali jo izkoriščati.

Ugotovil je, da pozitivno prikazovanje narave prevlada v razmerju 3 : 1 nad negativnim prikazovanjem.

Čeprav so si teme iz študije na videz nasprotne, Meisner trdi, da obstaja vsesplošna tema, in sicer simbolična udomačitev narave. S simbolično udomačitvijo misli na retorični ustroj narave kot nekaj krotkega in koristnega, vendar tudi krhkega in potrebnega človeške skrbi in zaščite (Meisner v Cox 2006, 168).

2.3 Okolje in produkcija novic

Britanska sociologinja Alison Anderson (1997, 56) je v svoji knjigi *Media, Culture and the Environment* opazila, da na produkcijo okoljskih novic vplivajo različni pritiski, od oglaševalskih pritiskov, uredniške politike in lastništva do stilističnih dogovorov, novičarske kulture in omejitev prostora in časa. Opisala je pet glavnih dejavnikov, ki omejujejo okoljske novice.

2.3.1 Politična ekonomija

Termin medijska politična ekonomija se nanaša na vpliv lastništva in ekonomskih interesov lastnikov medijev na vsebino novic (Cox 2006, 172). Sharon Beder (2001, 259) pravi, da korporacije uporabljajo institucije, kot so mediji, da oblikujejo kulturno razumevanje, pomene in vrednote. Mediji slikajo zelo omejene poglede. Beder je v svoji študiji iz leta 1997 opazila, da je večina komercialnih medijev v lasti multinacionalnih korporacij, ki imajo finančne interese tudi na drugih področjih, na katera pogosto vplivajo okoljske uredbe, kot so gozdarstvo, elektrarne, papirnice, naftni vrelci, nepremičnine in tako dalje. Z naraščajočim združevanjem medijskih lastnikov so medijski uredniki večkrat prisiljeni izbirati (ali se izogibati) novice, ki zagotavljajo ugodne politične razmere za posle lastnikov medijev (Beder 2001, 242–266). Na prikazovanje okoljevarstvenih vsebin v medijih pa vplivajo tudi značilnosti skupnosti. Marhefka, Salimbene in Pollock (2002, 27–29) so raziskovali, kako so časopisi med letoma 2000 in 2001 v 13 ameriških mestih pokrivali črpanje nafte v Arktičnem narodnem zavetišču za divje živali (ANWR). Novičarske zgodbe so bile ocenjene glede na njihovo usmerjenost kot naklonjene, nenaklonjene ali nevtralne do črpanja nafte. Rezultati so pokazali povezanost med politično usmerjenostjo in pokrivanjem te teme. Izkazalo se je, da v mestih po ZDA, kjer je prebivalstvo naklonjeno demokratom, mediji

objavljajo manj prispevkov, ki so namenjeni črpanju nafte v Arktičnem narodnem zavetišču za divje živali. Obratno je v mestih, kjer so volivci bolj naklonjeni republikancem. Avtorji so tudi ugotovili, da so v mestih z visoko nezaposlenostjo bolj naklonjeni črpanju nafte, saj naj bi nudilo nove zaposlitvene priložnosti in nižje cene goriva.

2.3.2 Vrtarjenje in pokrivanje področja okolja

Termin vrtarjenja pomeni, da določeni posamezniki v novinarskih središčih odločajo o tem, kaj se bo objavilo in kaj ne. Raziskave o vrtarjenju preučujejo navade in neformalne odnose med uredniki in novinarji ter novinarjevo ozadje, vire in študij. Mnogi uredniki in novinarji se strinjajo, da je objavljavanje novic s področja okolja zahtevna naloga. Okoljski problemi so običajno nevpadljivi in neoprijemljivi, zato novinarji take zgodbe težko prilagodijo v dogovorjene oblike. Po drugi strani pa imajo novinarji težave pri poročanju o okoljevarstvenih problemih, saj ima le malo novinarjev znanje in izkušnje s poročanjem o zapletenih okoljskih problemih, kot so na primer onesnaženje podtalnice, širjenje mest, gensko spremenjena hrana in podobno. Poleg tega si časopisi ali televizijski programi največkrat težko privoščijo dobrega poročevalca, ki bi pokrival izključno okoljevarstveno področje (Cox 2006, 173–174).

2.3.3 »Novice. vredne objave«

Eden izmed najbolj pomembnih dejavnikov vrtarjenja, ki vpliva na okoljsko novinarstvo, je »vrednost« novic. Uredniki morajo oceniti, katere novice bodo pritegnile bralce oziroma bodo »vredne« objave. Vrednost okoljskega problema izbirajo glede na kriterije pomembnosti, ugodnega trenutka, bližine, vtisa, obsega, konflikta, nenavadnosti ter čustvenega vpliva (Cox 2006, 175). Anderson (v Cox 2006, 176) je ugotovila, da se okoljevarstvene objave običajno osredotočajo na nek specifičen dogodek (razlitje nafte), prikazujejo dramatične fotografije ali filme in so trdno vpete v 24-urni dnevni cikel. V 70-ih in 80-ih letih so se okoljevarstvene objave osredotočale na specifične dogodke. Friedman (2004, 191) je napovedala, da se bo ta vzorec spremenil, prostor vedno bolj pogosto dobivajo tudi bolj zapletene teme, kot so onesnaževanje zraka, klimatske spremembe, ... Vizualni učinek je še vedno zelo pomemben, kar predstavlja veliko težavo objavi okoljevarstvenih problemov. Večina teh tem ne ustreza vrednosti novic,

saj so to običajno dolgotrajni, razpršeni procesi ali pa vizualno niso vidni. Po drugi strani pa standarde vrednosti novic zagotavljajo dramatični dogodki v naravi. Kevin DeLuca jih imenuje slikovni dogodki (1999, 2). Slikovne dogodke je od leta 1971 uporabljal Greenpeace s številnimi uspešnimi promocijami, zaradi katerih so opustili komercialni lov na kite, pobijanje mladičev tjulnjev in drugo. Greenpeace je ena izmed organizacij, ki je pokazala, kako se izrabi velike možnosti, ki jih ponuja televizija za radikalne spremembe. Slikovni dogodki izkoristijo potrebo televizije po sliki, saj takšni dogodki s spreminjanjem zapletenih problemov v simbole krhajo človekovo ravnotežje, saj se ljudje začnejo spraševati, ali obstajajo boljši načini, kako lahko nekaj naredijo (De Luca 1999, 3–6). Kljub občasnemu uspehu slikovnih dogodkov pa okoljevarstvo ponavadi ni deležno pozornosti. Cox se sprašuje, zakaj morajo takšne novice ustrezati kriterijem, kot so konflikt, nenavadnost ali čustveni vpliv, ki bolj ustrezajo zabavi kot novicam. Cox ugotavlja, da je eden izmed razlogov, da uredniki in lastniki medijev vztrajajo, da javnost nima interesa za okoljske zgodbe. Raziskave, ki jih je naredil Roper Center for Public Opinion Research, temu ne pritrjujejo, celo nasprotno, ugotovili so, da je 59 odstotkov anketiranih odgovorilo, da se izredno ali zelo zanimajo za okoljske novice. Okolje so uvrstili pod lokalne novice in kriminal, vendar nad šport, notranje in mednarodne zadeve, posel, denar in politiko (Cox 2006, 177).

2.3.4 Medijski okviri

Medijski okviri so oblike oziroma organizacijske teme, ki povezujejo elemente zgodbe v neko razumljivo celoto (Gamson in Modigliani 1989, 3). Medijski okviri pomagajo ljudem obvladovati nove problematične izkušnje in jih povezovati s podobnimi idejami in predvidevanji o delovanju sveta. Različne skupine, ki so zainteresirane za novice – okoljevarstveniki, lastniki, javnost, korporacije, znanstveniki in tako dalje, tekmujejo za vpliv na uokvirjanje zgodbe. S spremembo teh medijskih okvirov ali interpretacijo dejstev lahko različne skupine pridobijo javnost na svojo stran, ne da bi pri tem spremenili objektivna dejstva ali dodajali nova (Cox 2006, 178–180).

2.3.5 Norme objektivnosti in uravnoteženosti

Norme novinarske objektivnosti in uravnoteženosti so že skoraj stoletje temeljne novinarske vrednote. To so obveze medijev, da bodo zagotavljali informacije, ki so

točne in nepristranske, ter bodo uravnoteženo predstavili vpletene strani. Predvsem okoljski novinarji se borijo, da ostanejo resnično objektivni. A že pri izbiri zgodb za objavo so pojavi nekakšna pristranskost nasproti drugim novicam, še toliko bolj pri odločanju, katere novice bodo zasedle prve strani ali prve minute oddaje. Objektivnost je težko doseči. Nekateri kritiki namigujejo, da je »objektivno« zgoj prevladujoči konsenz o tem, kaj je v določeni družbi in v nekem časovnem obdobju smatramo za resnično. Mediji poskušajo to nezmožnost uravnotežiti z navajanjem različnih ali nasprotnih virov in vidikov. Nekateri kritiki opozarjajo, da so predpostavke o dveh platih zgodbe včasih zavajajoče (Cox 2006, 180–181) Shabecoff (1994, 42-43) trdi, da ironično takšno uravnoteženje lahko spodkopava zahteve po točnem poročanju. Kot primer navaja poročanje o globalnem segrevanju. Pogosto novinarji enega ob drugem navajajo vire z nasprotnimi stališči in popolnoma drugačnim nivojem kredibilnosti (denimo mnenje visoko kvalificiranih in priznanih strokovnjakov iz Svetovne meteorološke organizacije na eni strani in mnenje posameznega, necitiranega in neizkušenega znanstvenika na drugi strani). Mnogi novinarji se zaradi tega razloga zavzemajo za pravico do lastne presoje in izbire argumentov nasproti takšni pristranski objektivnosti (Cox 2006, 182). Prepričani so, da javnost ne potrebuje več informacij, temveč boljše in bolj uporabne informacije.

2.4 Težave pri umeščanju okolja v časopise

2.4.1 Zapostavljenost okoljskega novinarstva

Okoljsko novinarstvo se srečuje s številnimi težavami in je v primerjavi z drugimi vejami novinarstva zapostavljeno. Mnogi uredniki še vedno okoljsko novinarstvo vidijo kot začetniško področje (Keating 1993, 82). Če so novinarji na svojem področju uspešni, najbolj pogosto napredujejo na področja, ki so cenjena, kot na primer na področje politike. Okoljski novinarji pogosto trpijo zaradi tako imenovanega sindroma vrtljivih vrat, saj medtem, ko se okoljski novinar še uči zapletenih okoljskih tem, objavlja tudi na drugih področjih. Tudi če novinar razume temo, uredniki mnogokrat nimajo znanj s tega področja, da bi videli dejanske napake ali pa okoljski zgodbi ne dajo ustrezne teže (prav tam).

Okolje zaradi številnih razlogov nikoli ni bilo dovolj zanimivo področje za medijsko pokrivanje. Prvič, okolje se zoperstavlja vsem novičarskim področjem in temam (posel, zunanje zadeve, zakonodajo, zdravje, znanost in tako dalje) in utegne biti v pristojnosti mnogih različnih novinarjev. Uredništva pogosto ne vedo, kako najbolje umestiti zgodbe o okolju v novinarske prispevke in rutine. Zato Corbett (2006, 217) trdi, da bi časopisi in praktično vse televizije morale imeti zaposlenega enega ali več novinarjev za pokrivanje okolja kot del njihovih zadolžitev, vendar temu ni tako, saj je okoljska zgodba dnevno lahko dodeljena specialistu za znanost, novinarju s področja zdravstva, novinarju za splošne zadeve ali celo novinarju, ki pokriva poslovne zadeve.

Sharon Friedman (2004, 188) je opazila, da se morajo okoljski novinarji danes ukvarjati s krčenjem prostora, čeprav se soočajo z rastočo potrebo po pripovedovanju daljših, bolj zapletenih in bolj poglobljenih zgodb. Friedman trdi, da tekmovanje za prostor povečuje pritisk na novinarje, da dramtizirajo in tako zagotovijo, da zgodba izide. Okoljske zgodbe so prepogosto videne kot dolgočasne in tako ostajajo v ozadju na račun bolj vznemirljivih tem, kot so škandali in osebnosti (Corbett 2006, 217). Posledično ima malo klasičnih medijev dovolj prostora za objavlanje manj dramatičnih problemov, kot so izguba biološke raznovrstnosti ali vpliv novih sintetičnih kemikalij. Tako kljub temu, da je okolje pomembna zadeva, so mediji prisiljeni, da o okolju poročajo malo ali pa jih pokrivajo na zelo dramatičen način (Friedman 2004, 191).

Okoljsko novinarstvo pogosto obsega strokovno in znanstveno poročanje (Keating 1993, 82), vendar novinarji pogosto niso strokovno izurjeni. Zaradi kompleksnosti ter znanstvene narave mnogih zgodb lahko nanje vplivajo posebni interesi, kljub temu da novinarji ostajajo nezaupljivi do predstavnikov okoljskih skupin. Novinarji in uredniki so zato sumničavi in previdni pri izbiri zanesljivih virov informacij (Corbett 2006, 217).

Okolje je nova tema za urednike, ki so svoje novinarsko znanje prevzeli še iz stare šole, kjer so bili dobro izurjeni v odločevanju o vrednosti novic na področjih kriminala, politike, zunanjih zadev,... Odločanje o okoljskih temah pa je zanje ekscentrično in prepogosto odvisno od dela velikih skupin pritiska. Mnogi uredniki se bojijo preziranja svojih kolegov in niso naklonjeni objavljanju novih tem, razen če jo je kot dobro zgodbo potrdil drug medij. (Harrabin 2000, 54).

Mediji pogosto ne razumejo omejitev znanosti in novinarji pogosto zahtevajo takojšne in dokončne odgovore, takrat ko tega ni mogoče zagotoviti. Keating (1993, 82) meni, da morajo novinarji razumeti, da znanost toliko sprašuje kolikor odgovarja. Mnogokrat, predvsem pri novih temah, ni hitrih in preprostih odgovorov, raziskava o strupenosti določene snovi lahko na primer traja leta. Te dolge znanstvene raziskave so v nasprotju z novinarskimi zahtevami po pisanju na rok, kar pogosto pomeni, da so zaradi roka zgodbe napisane brez končnega odgovora. Izziv za novinarja predstavlja komuniciranje z javnostjo o stopnji gotovosti vsake posamezne povedi ter zgodbe v celoti ter hkrati poskušati razložiti usposobljenost in zanesljivost citiranih virov informacij (Keating 1993, 82).

2.4.2 Okoljske grožnje, ki ne zbujejo pozornosti

Večina okoljskih groženj ni dramatičnih. Izguba biološke raznovrstnosti, klimatske spremembe in ostale grožnje človekovemu zdravju in ekološkemu sistemu so manj vidne in pogosto ostanejo neopažene leta ali desetletja. To so dogodki, ki ne zbujejo pozornosti, saj so oddaljeni od osebne izkušnje. Mediji imajo zaradi tega težave pri pokrivanju okoljskih vprašanj in zaradi tega pogosto o okoljskih težavah poročajo na senzacionalističen način (Cox 2006, 169–170). Novinarske zgodbe o izgubi biološke raznovrstnosti se pogosto ne osredotočajo na mah ali insekte, temveč na grožnje karizmatičnemu polarnemu medvedu, pandi ali gologlavemu orlu, medtem ko se zgodbe o onesnaženju oceanov ne osredotočajo na učinke različnih industrijskih virov, temveč na dramatično razlivanje nafte. Novinarji se pri poročanju o okoljskih problemih v medijih osredotočajo na specifične dogodke ali ljudi in ne toliko na vire onesnaževana (Cox 2006, 171).

2.5 Slovenski mediji o okolju

Vprašanja onesnaževanja okolja, njegovega uničevanja ter predvsem posledic, ki jih to povzroča za človeka in njegovo »blagostanje«, so vse bolj v ospredju javnega diskurza, tako politike, gospodarstva kot raznih nevladnih organizacij. To se seveda odraža tudi v medijih, ki tem temam posvečajo vse več pozornosti (Červek 2008). Pisanja o varovanju okolja se je med prvimi slovenskimi novinarji lotil Drago Kralj, ki je v začetku šestdesetih let v reviji *Tovariš* napisal serijo prispevkov *Strupi* (Kozinc v Merljak Zdovc

2008, 95). O ekologiji se je takrat malo vedelo, zato so se mu novinarji in uredniki smejali: »Zdaj se bomo ukvarjali s smetmi.« (Kozinc v Merljak Zdovc 2008, 95). Leta 1966 je Željko Kozinc napisal šestdelno serijo o okoljski problematiki z naslovom »Kruh, ki ga jem, zrak, ki ga diham, voda, ki jo pijem« in jo ponovil pet let kasneje, da bi videl, ali se je na tem področju kaj spremenilo (Kozinc v Merljak Zdovc 2008, 95). Obravnaval je stanje prsti, zastrupljanje vode, zraka, rastlin, živali in ljudi, o teh temah se je v tistem času v Sloveniji pisalo večinoma samo v Tovarišu. Z literaturo o okoljskih temah si Kozinc ni mogel veliko pomagati, ker je bilo strokovnih del o okoljskih temah takrat malo. Sčasoma je od različnih sogovornikov izvedel za vse več primerov o onesnaževanju v lokalnem okolju in tako je o okoljskih temah lahko začel pisati na literaren način (Kozinc v Merljak Zdovc 2008, 95).

Eden izmed redkih slovenskih avtorjev, ki se je ukvarjal s poročanjem medijev o okolju je Urban Červek, ki je analiziral medijsko poročanje o temah, ki se dotikajo vprašanj onesnaževanja okolja, njegovega uničevanja ter posledic. Pregledal je uredniške komentarje in mnenjske strani v osrednjem slovenskem dnevniku Delo v letih 1997 in 2007. Avtor je pri analizi izhajal iz izpeljave, če se o nekem problemu, naj bodo to jedrski odpadki, zavarovane vrste ali segrevanje ozračja, piše več in na bolj izpostavljenih mestih, bolj je ta problem v družbi izpostavljen kot pereč (Červek 2008). Avtor ugotavlja, da je bilo leta 1997 v žarišču pozornosti medijev vse kaj drugega kot problemi, povezani z onesnaževanjem okolja ali ogrožanjem narave. V vsem letu je našel le devet zapisov in razen enega so bili vsi strogo antropocentrični, torej so se ukvarjali z okoljskimi problemi izključno z vidika ogrožanja človeka. Tem temam sta bila namenjena dva uvodnika na naslovnici. Eden je bil posvečen obletnici okoljske konference ZN v Riu – šlo je za opozorilo pred zmanjševanjem biotske pestrosti, ki je eden od ciljev konference v Riu. Drugi se ukvarja z varnostjo jedrskih elektrarn. Šest komentarjev pa je posvečenih jedrskemu odpadku, jedrski energiji, varčevanju z energijo, nevarnim odpadkom v naravi, podnebnim spremembam in njihovem vplivu na kmetijstvo ter podnebnim spremembam ob konferenci v Kyotu, ki je bila tega leta. Avtor je v pregledanih številkah iz leta 1997 našel tudi pismo bralcev, ki se tiče ugodnih posojil ekološkega sklada za investicije v zmanjševanje onesnaževanja ozračja.

Červek ugotavlja, da je bilo leta 2007 prispevkov veliko več, in sicer skupaj 39. Pet uvodnikov na naslovnici, ki se ukvarjajo z okoljskimi problemi – podnebnimi

spremembami, zastrupljenim okoljem in njihovimi posledicami. Na mnenjskih straneh je bilo objavljenih sedem komentarjev in tri pisma bralcev na temo ekologija, kjer so bralci obravnavali predvsem onesnaževanje okolja, posledice gospodarske rasti na globalno okolje, trajnostni razvoj. 15 komentarjev in tri pisma bralcev so obravnavala podnebne spremembe in njihove posledice, o zavarovanih vrstah so pisali štirje avtorji v pismih bralcev, dve pismi bralcev pa sta obravnavali zavarovana območja (Červek 2008).

Červek (2008) je v analizi ugotovil, da je bila najbolj izpostavljena tema podnebnih sprememb, o katerih so pisali številni ugledni avtorji. Červek dodaja, da je zanimivo, da je uredniška politika še vedno skoraj izključno osredotočena na antropocentričen vidik. Naravovarstvene probleme so izpostavili samo bralci sami, ki so se odzvali v pismih bralcev.

Červek je na podlagi raziskave prišel do več zaključkov. Ugotovil je, da se je izpostavljenost okoljskih in tudi naravovarstvenih vprašanj v medijih z leti bistveno povečala, o njih namreč ne pišejo samo novinarji, uredniki in strokovnjaki, temveč tudi najvidnejši politiki. Ti problemi so pristali v središču pozornosti tako javnosti kot politike in gospodarstva. Hkrati Červek ugotavlja, da se pogled na te probleme ni spremenil, saj so v središču pozornosti še vedno problemi, ki ogrožajo predvsem človeka, njegov obstoj in blagostanje. Červek (2008) trdi, da ker so se grožnje močno povečale, posledice pa so postale nevarne tudi za gospodarstvo in politično stabilnost, se je ustrezno povečala tudi pozornost nosilcev moči v družbi do teh vprašanj.

3 POROČANJE MEDIJEV O GLOBALNEM SEGREVANJU IN PODNEBNIH SPREMEMBAH

Nelkin (1995, 2) trdi, da javnost večino svojega znanja o različnih znanostih pridobi v množičnih medijih. Znanosti ponavadi ne razumejo skozi osebno izkušnjo ali kot nekoč pridobljeno znanje, temveč skozi novinarski jezik in njegovo domišljijo. Množični mediji so ponavadi edini kanal, preko katerega ima javnost vpogled v vedno spreminjajoče se znanstveno in tehnično področje ter tudi eden izmed glavnih virov o posledicah in spremembah, ki jih znanost prinaša v vsakodnevno življenje. Medijske reprezentacije so pomemben dejavnik javnega razumevanja. Zato dobro poročanje lahko poveča sposobnost javnosti, da ovrednoti znanstveno razpravo in posameznikovo sposobnost, da sprejme racionalne osebne izbire. Po drugi strani pa slabo poročanje lahko zavaja javnost, na katero vedno bolj vplivajo znanost in tehnologija in odločitve tehnične stroke.

Danes novice o znanosti in tehnologiji zasedajo prve strani v zgodbah o odkritjih, novicah o zdravju in pregledih gospodarskih trendov in podjetniških zadev. Mediji se osredotočajo na s tehnologijo povezana vprašanja, kot sta kvaliteta okolja in skrb za javno zdravje. Vedno bolj pa od 1990 dalje znanost pojavlja tudi v pokrivanju globalnih vprašanj, kot so podnebne spremembe, okoljske katastrofe in mednarodne gospodarske zadeve (Nelkin 1995, 2–3).

Podnebna znanost in množični mediji so prvič združili svoje moči v pokrivanju podnebnih sprememb v 1930-ih, ko so o podnebnih spremembah razmišljali v New York Timesu. Leta 1950 je Saturday Evening Post objavil zgodbo Abarbanela in McCluskyja z naslovom »Zemlja se segreva«, v katerem je raziskana povezava med spremembami temperatur ozračja in spremembami v poljedelstvu ter rasti višine morja. Vendar je bilo v tem času medijsko pokrivanje podnebnih sprememb redko (Boykoff 2009, 340–341).

Pokrivanje podnebnih sprememb ali globalnega segrevanja se je v Zahodni Evropi in Severni Ameriki močno povečalo od 1988 leta dalje. K temu so pripomogli številni dejavniki. Med njimi je govor Margaret Thatcher leta 1988, britanske ministrske predsednice, v katerem je spregovorila o nevarnosti podnebnih sprememb. Na drugi

strani Atlantika je isto leto Nasin znanstvenik James Hansen v Kongresu predaval, da je 99 odstotno prepričan, da so višje temperature posledica izgorovanja fosilnih goriv in ne izključno rezultat naravnih sprememb (Boykoff 2008, 12). To je bilo tudi leto volitev v ZDA, kjer je problematika podnebnih sprememb prodrla v obljube v kampanjah. Poletje 1988 je bilo označeno kot leto ekstremne suše in visokih temperatur v Severni Ameriki. Ti dogodki so pripomogli k objavljanju teh vsebin v medijih. Poročanje o podnebnih spremembah se je povečevalo v letu 1990, v tem letu je bilo objavljeno prvo poročilo Medvladnega odbora za podnebne spremembe (IPCC). Sledila so leta vzponov in padcev, pozornost pa so si prislužili posebni dogodki. Leta 1992 Konvencija ZN o podnebnih spremembah, leta 1997 Kjotski protokol ter drugo in tretje poročilo Medvladnega odbora za podnebne spremembe v letih 1995 in 2001, ki so ju dobro pokrivali v Zahodni Evropi in Severni Ameriki. Medijsko pokrivanje podnebnih sprememb je v Avstraliji, Novi Zelandiji, Bližnjem vzhodu, Aziji, Vzhodni Evropi in Južni Ameriki do leta 1997 ostalo na nizki ravni (Boykoff 2008, 12). Večjo pozornost so mediji namenili podnebnim spremembam leta 1997, ko so se začela pogajanja o Kjotskem protokolu na Japonskem, prijavilo se je 3500 novinarjev iz več kot 400 medijskih organizacij iz 160 držav (McComas in Shanahan 1999, 52).

Najbolj opazna porast medijskega pokrivanja v vseh regijah se je zgodila v letih 2005 in 2006. K temu so pripomogli različni dogodki. Leta 2005 so bile na Vrhu G8 na Škotskem podnebne spremembe ena izmed glavnih tem, ki je požela veliko medijsko pozornost. Velike pozornosti je bil deležen tudi hurikan Katrina, dogodek je sprožil pogovore o tveganju, nevarnosti in ranljivosti kot tudi vprašanja o vzrokih, kdo je odgovoren in kaj je potrebno narediti. Leta 2006 se je medijsko pokrivanje tega področja še spodbudilo z izidom vplivnega filma *Ala Gora Neprijetna resnica* in medijskim pokrivanjem poročila britanskega znanstvenika Sterna (*Stern Review*), v katerem je razkril gospodarske posledice podnebnih sprememb, njihov vpliv in prilagoditve nanje (Boykoff: 2008, 12–13). Eden izmed razlogov za velik porast novic o podnebnih spremembah je tudi poročilo IPCC iz leta 2007 kot tudi ekstremni vremenski dogodki, kot je ciklon Nargis, ki je opustošil Mjanmar (Shanahan 2009, 153).

Kot sem že omenila, se morajo uredniki množičnih medijev in novinarji pri poročanju z okoljskega področja soočati s številnimi pritiski in izzivi. V zadnjih letih se je v medijih povečala zahteva po dramatičnosti, konfliktu, novosti ter personalizaciji v množičnih

medijih. Druga ovira je časovnica. Novinarji pišejo o dogodkih dneva, glavne novice se izberejo na podlagi profesionalne in osebne izbire urednikov ter raziščejo njihove kratkoročne učinke. Zato je zelo težko pritegniti časopise k pogovoru o posledicah, ki bodo ali pa morda sploh ne bodo vidne čez 50 let. Harrabin pravi, da je mnenje, da bo morebitno segrevanje sveta v naslednjem stoletju imelo potencialno katastrofalne posledice z novinarskega vidika stara zgodba – lahko je zelo pomembna, toda v nasprotju z zadnjim rezultatom v kriketu, smo jo že slišali. Zato novinarji tematiko podnebnih sprememb raziskujejo skozi posamezne dogodke, ki potrjujejo ali zavračajo teorijo globalnega segrevanja. Te ozko osredotočene novice včasih poskušajo postaviti problem v širše okvire, kot je na primer, ali globalno segrevanje povzroča človek. Vendar so odgovori po navadi prisotni le kot suhoparne izjave o naravnih dejstvih, v katere je postavljena fraza globalno segrevanje (Harrabin 2000, 50).

Novinarji so pri poročanju omejeni s prostorom in časom. To lahko neizogibno omeji poglobljenost novinarskega poročanja, kar je posebno problematično pri kompleksnih problemih, kot je znanost o podnebnih spremembah. McChesney (v Boykoff 2008, 14) trdi, da je varčnost privedla do zmanjšanja proračuna množičnih medijev za raziskovalno novinarstvo in vse več novinarjev je »splošnih«, ki pokrivajo različna področja kot pa specialistov za posamezne teme. Pri poročanju o podnebni znanosti so »splošni novinarji« izrazito neugodni za podrobno strokovno znanje. McComas in Shanahan (1999, 53) navajata, da pomanjkanje strokovnega izobraževanja med novinarji lahko škodi interpretaciji znanosti podnebnih sprememb.

V zadnjih desetih letih se je kar nekaj študij osredotočilo na raziskavo medijskih informacij o podnebnih spremembah. Številne so se osredotočale na pomanjkljivosti novinarstva pri pisanju o znanosti. Predvsem zahteva novinarstva po uravnoveženosti je pri poročanju o podnebnih spremembah po mnenju Boykoffa in drugih (Boykoff 2007; Boykoff in Rajan 2007; Fahn 2008) privedla do neuspešnih interpretacij te tematike. Novinarji v želji po uravnoveženosti poročajo tudi o pogledih peščice skeptikov, ki dvomijo o podnebnih spremembah, in tem pogledom v člankih dajejo enako težo kot splošno sprejetemu mnenju znanstvenikov, da so podnebne spremembe resen problem, h kateremu je pripomogel človek. Weaver (2003, 91–101) je prepričan, da mediji bolj kot znanstvenim dejstvom dajejo prednost marginalnim pogledom, ki niso del strokovnega konsenza, in s tem odpirajo vrata dvomu in zanikanju problematike podnebnih

sprememb, zaradi česar javnost te problematike ne jemlje dovolj resno. V nekaterih primerih pa po mnenju Romma (2008) to lahko vodi celo do napačnih interpretacij podnebnih sprememb, zaradi česar javnost pogosto ne zaupa znanosti.

Nekatere študije pa so poskušale razjasniti zapleteno povezavo med strokovnimi viri informacij in medijskim predstavljanjem teh informacij. Strokovnjaki, ki so preučevali to področje, so ugotovili, da obstajajo velike pomanjkljivosti v komunikacijskih sposobnostih strokovnih virov, ki svojih informacij ne znajo predstaviti na javnosti ter tudi novinarju razumljiv način, ter tudi v načinu, kako mediji te informacije predstavijo.

Tako medijske informacije običajno niso povezane s strokovnimi oziroma znanstvenimi dogodki in opozorili, temveč s političnimi dogodki, vključno z pobudami Ala Gora. Novica, da se nekdanji ameriški predsedniški kandidat zavzema za podnebne spremembe, je bila novica s področja podnebnih sprememb, ki je na medije pustila največji vtis (Boykoff in Roberts 2007, 7). Z vidika podnebne znanosti, informacije, ki se pojavljajo v medijih, niso točne. Pomanjkanje specializacije novinarje ovira pri natančnem prenašanju informacij (Revkin 2005). Nespecializacija s področja podnebnih sprememb dela novinarje ranljive pri interpretiranju znanstvenih informacij, pogosto pa so tudi dojemljivi za mnenja skeptikov (Ladle in drugi 2005, 231–239). Informacije o podnebnih spremembah pa v medijih tudi nimajo stalnosti, saj se te novice v medijih pojavljajo le ob aktualnih dogodkih, na primer ekstremnem vremenu, prav tako tudi ni stalnosti v pojavljanju v časopisu, saj zgodbe o podnebnih spremembah objavljajo v različnih rubrikah (Roser-Renouf in Nisbet 2008).

Informacijske metode se razlikujejo tudi glede na države in medije. Običajno je tematika, povezana z znanostjo podnebnih sprememb, najbolj točno predstavljena v elitnem tisku. Čemur pa so nasprotni bolj dramatični prijemi popularnih medijev (Boykoff in Mansfield 2008), ki dajejo prednost krizno orientiranim predstavitev, kot so hurikani, polarno topljenje ledu ter podobno. Pogosto imajo prav popularni mediji pomembno vlogo pri oblikovanju javnega mnenja.

Mediji v ZDA in VB so igrali pomembno vlogo pri komuniciranju informacij o podnebnih spremembah ter povezavi med podnebnimi spremembami in vremensko pogojenimi naravnimi katastrofami. Carvalho in Burgess (2005, 1466) sta prepričana, da

je od 1999–2000 dalje v VB tveganje podnebnih sprememb bilo obravnavano z novim občutkom o nujnosti reševanja. Učinki podnebnih sprememb niso bili več predstavljeni kot nekaj, kar se lahko zgodi »drugim«, temveč so bili vneseni v vsakodnevno doživetje, ko so novinarji poročali o dramatičnih dogodkih, povezanih z vremenom. Corfee-Morlot in drugi (2007, 2766) so ugotovili, da se je od leta 2003 po vsem svetu močno povečalo število časopisnih člankov, ki so povezovali ekstremne vremenske pojave s podnebnimi spremembami.

3.1 Kako mediji v posameznih državah poročajo o podnebnih spremembah?

Zanimalo me bo, kako o podnebnih spremembah poročajo industrijsko razvite države, kot sta ZDA in Velika Britanija.

3.1.1 ZDA

Medijsko pokrivanje podnebnih sprememb je imelo pred 25 leti drugačen karakter, trdi Broccoli (v Ward 2008, 11). Časopisni članki na to temo so bili redki, zgodbe so se pogosto pojavljale v popularnih znanstvenih revijah, kjer so bili pogosto predstavljeni računalniški modeli podnebnih sprememb, poudarek je bil najbolj pogosto na znanstvenih odkritjih. Leta 1988 je ZDA prizadel vročinski val, ki so ga opisali nekateri podnebni strokovnjaki kot znanilca prihodnjih sprememb, podnebne spremembe so takrat dobile več pozornosti.

Maxwell T. in Jules M. Boykoff sta naredila študijo poročanja ameriških časopisov o globalnem segrevanju med letoma 1988 in 2002. Analizirala sta 4 ameriške časopise – New York Times, Washington Post, Los Angeles Times in Wall Street Journal. Ugotovila sta, da je bilo v 15-letnem obdobju objavljenih 3543 člankov, med njimi sta jih v analizo vključila 636, kar predstavlja 18,4 odstotka. V New York Timesu je bilo objavljenih 41 odstotkov člankov, v Washington Postu 29 odstotkov, v Los Angeles Timesu 25 odstotkov in v Wall Street Journalu 5 odstotkov (Boykoff in Boykoff 2004, 127–128). V svoji raziskavi sta se osredotočila predvsem na novinarsko normo uravnoveženosti.

Raziskava je pokazala, da je bila večina člankov, in sicer 52 % uravnoveženih, saj so enako pozornost namenili tako pogledu, da ljudje pripomorejo h globalnemu segrevanju, in pogledu, da je rast temperatur na Zemlji posledica naravnega valovanja temperatur. Več kot tretjina člankov, in sicer 35,29 odstotkov, je nekoliko večji poudarek dala človekovemu prispevku h globalnemu segrevanju, vendar je predstavila obe strani, prav ta tip je najbližje znanstvenim razpravam. Malo nad 6 odstotkov člankov je bilo izrazito skeptičnih o človekovemu prispevku h globalnemu segrevanju, skoraj 6 odstotkov člankov pa je poudarjalo zgolj človekov prispevek h globalnemu segrevanju (Boykoff in Boykoff 2004, 129). Podobno trdi tudi Broccoli, ki je ugotovil, da je bil prevladujoč pogled številnih podnebnih strokovnjakov, da se obetajo velike podnebne spremembe, v medijih dobro predstavljen, zato so se kmalu, vedno bolj pogosto in glasno začeli oglašati tudi nasprotniki. Novinarji so v prizadevanju po novinarski uravnoveženosti o podnebnih spremembah začeli poročati kot o polemiki s strokovnjaki iz obeh strani. Paradigma nasprotujočih si strokovnjakov je v medijskem pokrivanju podnebnih sprememb prevladovala tudi v zgodnjem obdobju tega desetletja, kljub temu da so bili znanstveniki IPCC prepričani o človekovem vplivu na podnebje in velikih prihodnjih podnebnih spremembah v prihodnosti. Takšno poročanje je vplivalo na dojemanje javnosti in ni bilo pomembno, ali so bili nasprotni argumenti znanstveno utemeljeni (Broccoli v Ward 2008, 11). Maxwell in Jules Boykoff sklepata, da so ameriški časopisi v veliki meri pripomogli k neuspeli interpretaciji podnebnih sprememb skozi novinarske norme, predvsem skozi normo objektivnosti. Saj kljub temu da se strokovnjaki IPCC strinjajo, da so človekove aktivnosti imele vidne posledice na podnebne spremembe, nujni in takojšnji ukrepi niso bili sprejeti. Vdanost normi uravnoveženosti poročanja je po njunem mnenju vodila k informacijsko pristranskemu poročanju o podnebnih spremembah. Ta pristranskost, skrita za novinarsko uravnoveženostjo, je ustvarila tako diskurziven kot tudi resnični politični prostor za ameriško vlado, da zmanjša odgovornost in odlaga dejanja za preprečitev globalnega segrevanja (Boykoff in Boykoff 2004, 134).

Brata Boykoff sta še ugotovila, da je velika večina člankov, objavljenih leta 1988 in 1989, poudarjala človekov prispevek h globalnemu segrevanju. Od leta 1990 naprej pa so bili članki izrazito uravnoveženi, zelo pomembna tema pa je postala negotovost (Boykoff in Boykoff 2004, 130). V zadnjih letih so mediji pri pokrivanju podnebnih sprememb zavzeli drugačen pristop. Poudarek na znanstveni polemiki se zmanjšuje,

mnoge zgodbe sedaj sprejemajo globalno segrevanje kot posledico človekove dejavnosti. Po drugi strani novinarji sporne teme predstavljajo manj skeptično (Broccoli v Ward 2008, 11).

Boykoff je v študiji ameriških časopisov med letoma 2003 in 2006 nadaljeval z raziskovanjem uporabe novinarske norme uravnoteženosti pri poročanju o podnebnih spremembah. Poleg štirih časopisov, ki jih je analiziral v študiji od leta 1988 do 2002, je analiziral še USA Today. V obravnavanem štiriletnem obdobju je bilo v teh časopisih objavljenih 2543 člankov, med katerimi jih je analiziral 17 odstotkov. Rezultati analize kažejo, da so se medijske reprezentacije antropogenih podnebnih sprememb v ameriških medijih v letih 2003 in 2004 razlikovale od znanstvenega konsenza, toda v letih 2005 in 2006 se je ta razlika zmanjšala in ni bila več tako očitna (Boykoff 2007, 471-475). Raziskava je pokazala, da je v letu 2003 večina člankov, in sicer 61 %, dajala poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam. Slabih 27 odstotkov jih je bilo uravnoteženih, saj so enako pozornost namenili tako pogledu, da ljudje pripomorejo h globalnemu segrevanju, in pogledu, da je rast temperatur na Zemlji posledica naravnega valovanja temperatur. Malo več kot 2 odstotka člankov je bilo izrazito skeptičnih o človekovemu prispevku h globalnemu segrevanju. Leta 2004 je bilo člankov, ki dajejo poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, še več, takih je bilo že skoraj 90 odstotkov. Malo več kot 8 odstotkov člankov pa je bilo uravnoteženih. V letu 2005 se je odstotek člankov, ki so dajali prednost človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, še nekoliko povečal, in sicer na slabih 92 odstotkov. Leta 2006 pa je bilo takih že kar 96,7 odstotkov, uravnoteženih pa le še 3,30 odstotkov. Raziskava je pokazala, da je v letu 2005 prišlo do premika od uravnoteženega poročanja k poročanju, ki bolj odraža znanstveni diskurz (Boykoff 2007, 474).

Quigley (2008) pa je naredil študijo ameriškega tiska, v kateri ga je med drugim zanimalo, na katerih straneh in časopisnih rubrikah so se pojavljali članki o podnebnih spremembah, osredotočil se je tudi na geografsko usmerjenost člankov, zanimalo ga je, ali so v člankih opisani vzroki oziroma pričakovane posledice podnebnih sprememb ter nasveti oziroma rešitve problematike globalnih podnebnih sprememb.

Quigley (2008) je analiziral objavljene članke v 5 ameriških časopisih in revijah med 1. septembrom 2006 in 31. avgustom 2007, in sicer v *The Economist*, *The New York*

Times, Newsweek, The Washington Post, U.S. News and World Report. S pomočjo baze Lexis Nexis Academic je iskal novinarske prispevke, ki so vsebovali frazo globalne podnebne spremembe ali globalno segrevanje. Članke je prebral in jih kategoriziral. Velika večina, in sicer 63 odstotkov člankov je bilo objavljenih v The Washington Post, v The New York Times je bilo objavljenih 25 odstotkov člankov, v Newsweek 5,5 odstotkov, v U.S. News and World Report 4,4 odstotke ter najmanj v The Economist, in sicer 2 odstotka.

V svoji enoletni študiji ameriškega tiska je ugotovil, da je bila velika večina člankov nacionalno usmerjenih, in sicer je bilo takih 69 odstotkov, natančneje na Združene države Amerike jih je bilo osredotočenih 65 odstotkov. Skoraj četrtina člankov je k problematiki podnebnih sprememb pristopila kot k mednarodnemu problemu, ki potrebuje posebno mednarodno pozornost (2008, 88–89).

Večina člankov je bila objavljenih na naslovnici (56 %), na 2. strani je bilo objavljenih 7 odstotkov člankov, v rubrikah »Mesto in Stil« 13 odstotkov, na finančnih straneh 11 odstotkov in v rubriki Znanost le 4,4 odstotke vseh člankov. Med objavljenimi članki je bilo kar 25 odstotkov uvodnikov, 18 odstotkov jih je bilo objavljenih na naslovnici, ostalih 7 odstotkov pa na drugi strani (2008, 90).

Skoraj vsi prispevki so neposredno odgovorili na vprašanje, kaj je povzročilo podnebne spremembe, kot tudi, kaj se da narediti za rešitev te problematike. Mnogi članki so omenili dejanja, ki so povzročila ali pripomogla k podnebnim spremembam, kot tudi posameznike in skupine, ki so pomagali ali bili krivi, da naporji za rešitev ali odpravo podnebnih sprememb niso bili uspešni. Najmanj en vzrok podnebnih sprememb je omenilo 77 odstotkov člankov. Večina člankov je ob omembi vzroka podnebnih sprememb ponudila zelo preproste razloge. Tako je 69 odstotkov kot vzrok navedlo »toplogredne pline« in »ogljikove emisije«, vendar jih je le peščica razložila, kako so ti plini pripomogli h globalnemu segrevanju. Medtem ko večina člankov posameznih vzrokov ni poglobljeno analizirala, jih je nekaj omenilo točno določene dejavnike, med njimi 6,6 odstotkov kot vzrok za podnebne spremembe vidi potovanja z avtomobilom in domačo rabo energije; velike naftne družbe, tovarne in elektrarne je omenilo 4, 4 odstotka člankov. Zelo redko so pisci člankov iskali vzroke, ki bi omenili bolj zapletene razlage začetka podnebnih sprememb (Quigley 2008, 93–94).

Manjši odstotek člankov pa je omenilo pričakovane posledice, ki lahko nastanejo kot rezultat podnebnih sprememb, in sicer je eno ali več posledic omenilo 42 odstotkov vseh člankov. Večina jih posledic ni omenila, malo pa jih je opisalo na videz pozitivne posledice podnebnih sprememb, vendar so avtorji ob opisovanju teh pozitivnih posledic opozarjali, da gre za nekaj manjših pozitivnih posledic v sicer izrazito negativni situaciji. Najbolj citirana pričakovana posledica je bila »dvig gladine morja« (19 %), »ekstremni vremenski dogodki« (9 %), med temi so mnogi omenili orkan Katrina, vpliv na človekovo zdravje (7 %), večinoma v obliki »široko razširjenih bolezni« in »lakote« ter posledice na vrste (8 %), med katerimi je bilo omenjeno »izumrtje vrste«, »izguba habitata« in »upad populacije vrste« (Quigley 2008, 95–98).

Velika večina člankov je ponudila rešitev za globalne spremembe (96 %). Velika večina je rešitev videla v specifičnih uredbah, predvsem v nadzoru nad trgovanjem z emisijami (55 %), v znanstvenikih, raziskovalcih, akademikih in učiteljih je rešitev videlo skoraj 19 % vseh člankov. Alternativne vire energije je omenilo skoraj 9 %, nekaj (4,4 %) je menilo, da bi toplogredne pline morala nadzorovati agencija Environmental Protection Agency, omenili so tudi vojsko (3,3 %), glasbenike (4,4 %) in religiozne voditelje (1 %) (Quigley 2008, 105–106).

3.1.2 Velika Britanija

Anabela Carvalho in Jacquelin Burgess (2005, 1461–1462) sta opravili študijo o številu objavljenih prispevkov o globalnem segrevanju v britanskih resnih časopisih med leti 1985 in 2003. Osredotočili sta se na Guardian, The Times in The Independent. Ugotovili sta, da je bilo v tem času objavljenih 5910 člankov na temo podnebnih sprememb, globalnega segrevanja in tople grede. Od leta 1985–1990 se je povečevalo število člankov o podnebnih spremembah, od leta 1991–1996 se je obseg poročanja o podnebnih spremembah zmanjševal, od leta 1997–2003 pa ponovno hitro naraščal. Ugotovili sta, da so vsi trije časopisi v tem obdobju zagovarjali zelo različne poglede na svet. Kljub različnim pogledom je število letno objavljenih člankov v kakovostnih časopisih (velikega formata) sledilo podobnemu vzorcu in je doseglo vrhunec ob objavi poročil IPCC (Medvladnega odbora za podnebne spremembe) ali ob mednarodnih konferencah o podnebnih spremembah.

The Times je od poznih 1980-ih objavil največ člankov o globalnem segrevanju v letih 1989, 1990 in 1992, vendar so ti vzbujali dvom o domnevnih podnebnih spremembah. Večkrat so poskušali vzbujati nezaupanje v znanost s pomočjo posploševanja, nestrinjanja z znanstveno skupnostjo in diskreditiranja znanstvenikov in znanstvenih ustanov. Zelo podobno stališče je zavzela večina ameriških medijev do 1990-ih let. Takšen odnos ameriških medijev naj bi ustvaril pregrado med znanstveniki in javnostjo v ZDA (Carvalho in Burgess 2005, 1457–1463).

Guardian je ubral nasproten pristop kot The Times. Časopis je sprva prostor namenil tehnični strani razprave, vendar se je kmalu preusmeril k obravnavi znanstvenih trditev v širšem kontekstu. Ko se je znanstvena negotovost glede stopnjevanja toplogrednega učinka v 1990-ih zmanjševala, je Guardian dosledno sledil strategiji vzbujanja zaupanja v znanost s poudarjanjem konsenza kot sredstva za povečanje zanesljivosti znanja. Zavzeli so se za načelo: dokler se iz različnih znanstvenih področij kopičijo dokazi, ki govorijo v prid teoriji o globalnem segrevanju, bi moralo v skladu s tem naraščati naše zaupanje v to znanost. V Guardianu so znanost politizirali, da bi prikazali pristranskost, ki je naravno prisotna v vsej znanosti. Politizacija je pri njihovih bralcih dvignila zaupanje v znanost, Guardian pa je tudi jasno pokazal, da so mnoge trditve o podnebnih spremembah spodkopavali lobistični pritiski, po večini povezani z industrijo fosilnih goriv. Jasno so poročali o negotovostih v znanstvenih podatkih, na katerih temelji hipoteza o globalnem segrevanju ter bili zagovorniki zmerne pristopa (Carvalho in Burgess 2005, 1463–1467).

Sprva novinarji časopisa The Independent niso bili enotni, nekateri avtorji so se pridružili pogledom vlade na podnebne spremembe, drugi pa so do te problematike postavili bolj kritično držo. Kasneje so tako kot Guardian začeli vzbujati zaupanje v znanost (Carvalho in Burgess 2005, 1463–1467).

Od zgodnjih 1980-ih naprej so znanstveniki postali zelo večji v svojih medijskih nastopih, za splošno sprejemanje hipoteze o globalnem segrevanju so delno zaslužna njihova nenehna prizadevanja za sporočanje svojih odkritij (Maslin 2007, 43). Tako skeptična drža kot podpora časopisov sta legitimirala razpravo o globalnem segrevanju, da se je javnost začela zavedati, da to ni bila dnevna novica, temveč nekaj, kar je postalo sestavni del naše družbe (Maslin 2007, 43–44).

Študijo poročanja britanskih medijev med leti 2003 in 2006 pa je naredil Maxwell T. Boykoff (2007), ki se je v raziskavi osredotočil predvsem na novinarsko normo uravnoveženosti ter število objavljenih prispevkov o podnebnih spremembah v obravnavanem obdobju. Tako kot Carvalho in Burgess je v svoji študiji analiziral tri britanske časopise Independent, The Times in Guardian. V štiriletnem obdobju je bilo v teh treh virih objavljenih kar 6922 prispevkov s področja globalnih podnebnih sprememb. V raziskavo je vključil 17 odstotkov vseh člankov.

Ugotovil je, da je bil obseg poročanja o podnebnih spremembah največji med junijem in julijem 2005 v času zasedanja G8 na Škotskem ter septembrom in novembrom 2006, v tem obdobju je v Veliki Britaniji med drugim izšel Al Gorov film Neprijetna resnica, poleg tega je britanski dvor na družbo Esso naslovil odprto pismo, v katerem je to družbo prosil, naj ne podpira kampanj, ki širijo zavajajoče informacije o podnebnih spremembah (Boykoff 2007, 472–473).

Rezultati analize kažejo na velik porast števila objavljenih prispevkov o antropogenih podnebnih spremembah v britanskem dnevnem tisku med leti 2003 in 2006. Odstotek člankov, ki so bili uravnoveženi, je bil med raziskanim obdobjem v britanskem tisku zelo nizek. V letu 2003 je dajalo prednost človekovemu prispevku k podnebnim spremembam kar 98,33 odstotkov vseh člankov, samo 1,67 odstotka jih je bilo uravnoveženih. V letu 2004 je prednost človekovemu prispevku dajalo 97,89 odstotka, majhen odstotek jih je bilo uravnoveženih (1,05 %) ali pa človeka niso videli kot dejavnika, ki je pripomogel k podnebnim spremembam (1,05 %). V letu 2005 se je odstotek člankov, ki so poudarjali človekov prispevek, zvišal na 99,07 odstotka, v letu 2006 pa že na 99,59 odstotkov (Boykoff 2007, 475).

4 PREDSTAVITEV TREH ANALIZIRANIH ČASNIKOV

4.1 Delo

Svoje začetke družba Delo beleži že v letu 1955, ko je bilo v sodni register vpisano Časopisno založniško podjetje Slovenski poročevalec, ki je nastalo z združitvijo podjetij Slovenski poročevalec, Tiskarne Slovenskega poročevalca in Tovariša (Delo 2009a).

Delo je danes osrednji slovenski časnik, na spletni strani pa ima podjetje zapisano *”že 50 let smo vodilno in najvplivnejše podjetje na slovenskem medijskem trgu ter pomemben oblikovalec javnega mnenja.”* Delo slovenskim bralcem vsak dan ponuja *”kakovostne in ažurne informacije, spodbuja bralno kulturo in ozaveščenost prebivalstva ter med prvimi odpira pomembne družbene teme in s tem odgovorno prispeva k demokratizaciji slovenske družbe in njenemu usposabljanju za kakovosten in ozaveščen razvoj v širšem okolju.”* Med vizijami je zapisano, da je glavni cilj časopisne hiše Delo postati *”vodilna medijska hiša, ki bo s svojimi produkti in storitvami na trgu zadovoljevala potrebe po najrazličnejših medijskih vsebinah.”* Da skušajo zajeti čim širši spekter bralcev, dokazuje tudi ažurna spletna stran, kjer lahko bralci dostopajo do vseh vsebin še pred tiskano izdajo, prav tako pa v zadnjem letu omogočajo tudi video ogled prispevkov na spletu (Delo 2009b).

4.2 Dnevnik

Dnevnik je še starejši od časopisa Delo. Prva številka Ljubljanskega dnevnika, ki je predhodnik današnjega Dnevnika, je izšla 2. junija 1951 (Dnevnik 2009a).

Na svoji spletni strani trdijo, da bodo v prihodnje postali vodilna založniška hiša tiskanih in elektronskih edicij v Sloveniji, ki z integracijo medijskih in poslovnih priložnosti ustvarja višje donose kot najuspešnejši konkurenti v panogi. Tako pravijo: *”Vodili bomo razvoj na področju integracije tiskanih in spletnih edicij v splošni javnosti in poslovni skupnosti ter s tem presegali pričakovanja naših uporabnikov, oglaševalcev, lastnikov in poslovnih partnerjev”* (Dnevnik 2009b).

O svojem poslanstvu pa pišejo: *”S snovanjem kakovostnih tiskanih in elektronskih edicij ter projektov želimo spodbujati razvoj in napredek družbe, v kateri delujemo. Zbiramo, interpretiramo, ustvarjamo in posredujemo relevantne novice, informacije, analize,*

stališča ter zabavne vsebine, ki prinašajo dodano vrednost splošni javnosti, poslovni skupnosti in oglaševalcem. Zavezani smo visokim standardom zagotavljanja kakovostnih vsebin in spoštovanju novinarske etike” (Dnevnik 2009b).

4.3 Večer

Prva številka Vestnika, neposrednega predhodnika Večera, je izšla leta 1945. Tudi podjetje Večer se danes uvršča med najpomembnejše medije v Sloveniji. Večer se osredotoča na medijsko pokritost vsebin, na spletni strani tako piše, da je Večer vseslovenski časnik in osrednji dnevni časopis severovzhodne Slovenije. Večer poroča o aktualnih dogodkih v Sloveniji in po svetu, podaja mnenja, novice, poročila in komentarje z vseh pomembnih področij družbenega življenja, kot so politika, šport, kultura, gospodarstvo, finance, delo in zaposlovanje,... Je časnik z največ lokalnih in regionalnih novic v Sloveniji. Svojo odprtost v svet uresničuje z mrežo sodelavcev in dopisniki v tujini. Večer je zavezan pluralnosti vsebin in podaja različna mnenja in poglede uglednih in priznanih avtorjev vseh nazorov in prepričanj, vsak dan na mnenjski strani, ob sobotah pa poglobljeno s kolumnami in intervjuji v prilogi. Zagotavlja pestrost interesnih in razvedrilnih vsebin, od avtomobilizma, turizma, računalništva, znanosti in tehnologije, ekologije, kulinarike do filma, fotografije, enigmatike in satire,... (Večer 2009).

5 ANALIZA PRISPEVKOV O PODNEBNIH SPREMEMBAH

Novinarsko besedilo sestavlja celotna grafična podoba, ki vključuje naslov, nadnaslov, podnaslov in fotografijo (Košir 1988, 19). Pri raziskovalnem problemu se bom osredotočila na tekstovno plat besedila, raziskavo bom omejila na jezikovne podobe, pisne dogodke in stališča novinarskega besedila.

V analizo bom vključila vse interpretativne in informativne članke, ki so se pojavili v časopisih Delo, Dnevnik in Večer aprila, septembra in decembra 2008. Pri analizi bom upoštevala članke, v katerih se pojavljata besedni zvezi »podnebne spremembe« in »globalno segrevanje«. Zaradi velikega števila prilog sem se odločila za analizo osrednjega dela časopisne vsebine, ki obravnava tekoče dogodke. V analizo nisem vključila prilog časopisa Delo, kot so Ona, Polet, Delo in dom, Vikend, prilog Dnevnika, kot so Nika, Denar in Moj dom, Polet, Moje zdravje ter Zaposlitve in kariera ter prilog Večera, kot so Kvadrati, Bonbon, TV Večer in Namig.

Pozorna bom na število prispevkov, na njihov žanr, na stran, kjer so se nahajali, ali je bil povod zanje aktualen dogodek ter tudi na avtorje prispevkov. Zanimalo me bo tudi, ali vsebujejo nasvet bralcu, kako lahko pripomorejo k zmanjšanju vpliva podnebnih sprememb, ali so v člankih pojasnjeni vzroki za podnebne spremembe ter njihove posledice. Ugotovila bom tudi, kakšen je pogled časopisov na podnebne spremembe.

Število prispevkov o podnebnih spremembah mi bo povedalo, kateri med tremi slovenskimi časopisi nameni največ prostora tej problematiki, ugotoviti želim tudi razlike med njimi. Analiza prispevkov po žanrih mi bo pokazala, katere žanre novinarji največkrat uporabljajo, ko pišejo o podnebnih spremembah. Strani, na katerih se bodo pojavili prispevki, bom beležila zato, da bom ugotovila, na kako opazno mesto so jih postavili, kar kaže na uredniško politiko časopisa. Domnevam, da so najbolj izpostavljeni prispevki objavljeni na prvi strani, sledijo ji zadnja stran, druga, tretja, četrta, peta in šesta. Prispevke, ki se ne nahajajo na eni izmed teh strani sem uvrstila v kategorijo *med*. Zanimalo me bo, ali novinarji o podnebnih spremembah pišejo samo takrat, ko se zgodi kakšno pomembno zasedanje, na katerem razpravljajo o podnebnih spremembah oziroma naravne nesreče, za katere menijo, da so posledica podnebnih

sprememb oziroma ali napišejo prispevek o podnebnih spremembah tudi brez povoda aktualnega dogodka. Zanimalo me bo, kdo je avtor prispevka, ali so avtorji novinarji, strokovnjaki s področja podnebnih sprememb ali tiskovne agencije, na ta način bom ugotovila, ali imajo časopisi zaposlene novinarje, ki pokrivajo to področje oziroma ali objavijo prispevke tiskovnih agencij.

Pri prispevkih bom pozorna na to, ali bralcem ponujajo nasvet, kako rešiti problematiko podnebnih sprememb, se ji izogniti in ali jo lahko omilimo. Zanimalo me bo, na kakšen način časopisi poročajo o podnebnih spremembah, zanimalo me bo, ali dajejo poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, ali so skeptični do človekovega prispevka k podnebnim spremembam oziroma ali dajejo enako pozornost tako pogledu, da ljudje prispevajo k podnebnim spremembam, in pogledu, da je rast temperatur na Zemlji posledica naravnega valovanja temperatur. Na ta način bom ugotovila uredniško politiko časopisa do problematike podnebnih sprememb.

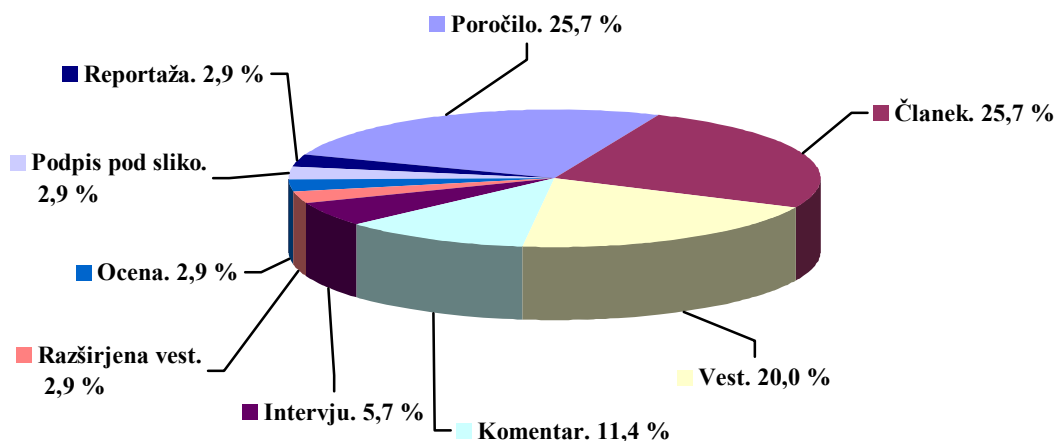
Kjer se mi bo zdelo smiselno, bom delež ali število prispevkov o podnebnih spremembah predstavila tudi grafično.

5.1 Analiza poročanja o podnebnih spremembah v časopisu Delo

V časniku Delo sem v navedenih treh mesecih naštel 35 prispevkov v 79 izvodih. V povprečju so v časniku Delo objavili 11,7 prispevkov mesečno, največ v mesecu decembru (21), veliko manj v septembru (8) in aprilu (6).

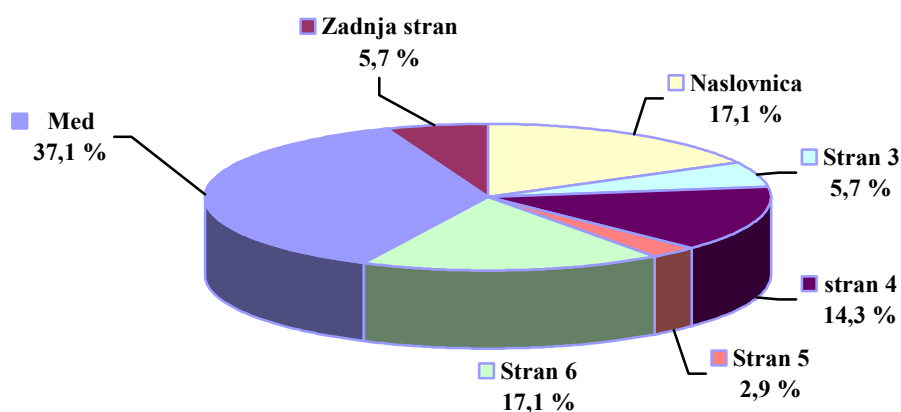
Če okoljske prispevke razdelim v žanre, ugotovim, da jih je večina poročil in člankov. V obravnavanih treh mesecih je bilo tako objavljenih 9 poročil in prav tako 9 člankov, kar predstavlja 25,7 odstotkov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Delo. Po številu sledijo vesti (7), kar je 20 odstotkov, komentarji (4), kar predstavlja 11,4 odstotkov ter intervju (2), kar predstavlja 5,7 odstotkov, objavljene pa so bile tudi ena razširjena vest, ocena, podpis pod sliko in reportaža (glej Graf 5.1).

Graf 5.1: Razmerje žanrov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Delo

Po pojavljanju na straneh lahko največ prispevkov uvrstimo v kategorijo med, teh je 13, kar predstavlja 37,1 odstotkov. Med bolj braniimi stranmi se šest prispevkov pojavi na naslovnici, prav tako šest na 6. strani, pet prispevkov o podnebnih spremembah je bilo objavljenih na 4., strani, dva na 3. in zadnji strani ter eden na 5. strani (glej Graf 5.2).

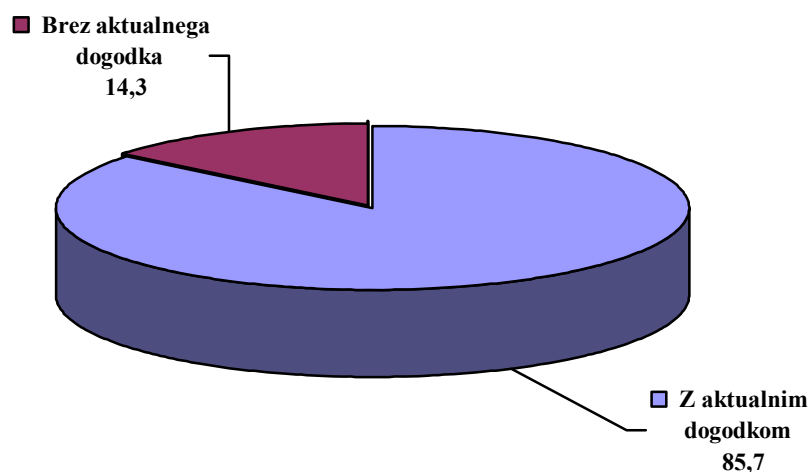
Graf 5.2: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh

V časniku Delo je bilo objavljenih 30 prispevkov o podnebnih spremembah, ki so bili posledica aktualnih dogodkov. Ti predstavljajo 85,7 odstotkov vseh prispevkov.

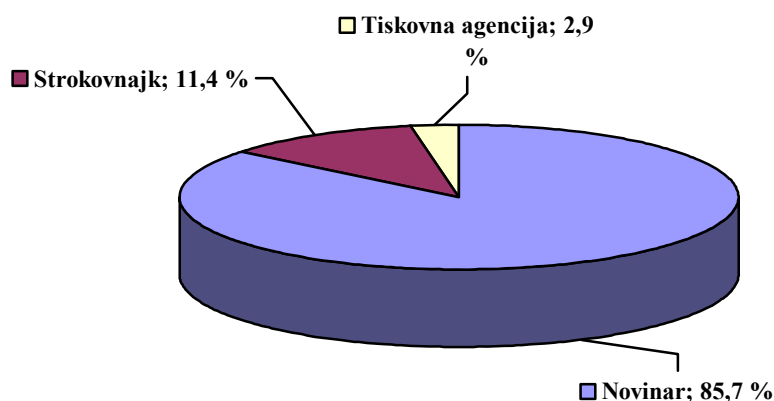
Okoljskih prispevkov, za katere ni bil povod aktualni dogodek, je bilo 5. To predstavlja 14,3 odstotkov vseh prispevkov o podnebnih spremembah (glej Graf 5.3).

Graf 5.3: Delež okoljskih prispevkov z ali brez aktualnega dogodka

Avtorji prispevkov o podnebnih spremembah so bili v največ prispevkih novinarji, in sicer v 85,7 odstotkih, sledijo strokovnjaki s tega področja, in sicer v 11,4 odstotkih, en prispevek, objavljen v Delu, pa je prispevek tiskovne agencije, kar predstavlja 2,9 odstotkov (glej Graf 5.4).

Graf 5.4: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah

Noben izmed prispevkov o podnebnih spremembah ni vseboval nasveta, ki bi bralcem ponudili rešitve, kako lahko pripomorejo k reševanju problematike podnebnih sprememb. V prispevkih so bili v šestih prispevkih predstavljeni vzroki za podnebne

spremembe, v 29 pa ne, kar predstavlja 82,9 odstotkov vseh obravnavanih prispevkov. Več prispevkov pa je razložilo posledice, ki jih lahko povzročijo podnebne spremembe, in sicer je bilo takih prispevkov 11, kar predstavlja 31,4 odstotkov, v ostalih pa posledice niso bile opisane.

Novinarji večinoma ne posvečajo pozornosti pogledu, kdo je krivec za podnebne spremembe, večinoma v prispevkih ostajajo neopredeljeni oziroma iz njihovega pisanja ni mogoče razbrati drže, takih prispevkov je 26, kar predstavlja 74,9 odstotkov vseh obravnavanih prispevkov v časniku Delo. V sedmih prispevkih pa novinarji dajejo poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, kar predstavlja 20 odstotkov. Dva prispevka pa sta bila skeptična do človekovega prispevka k podnebnim spremembam.

V treh mesecih je bilo v časniku Delo objavljenih 35 prispevkov o podnebnih spremembah, kar kaže na to, da tej okoljski temi v časniku Delo namenjajo precej prostora, saj je v časopisu povprečno vsak tretji dan objavljen prispevek o podnebnih spremembah. Največ prispevkov o podnebnih spremembah je bilo člankov in poročil, prispevki pa so pisani še v sedmih različnih žanrih. To kaže na raznolikost žanrov v časniku Delo in na to, da se lahko tema podnebnih sprememb pojavlja v mnogo različnih žanrih. Prispevki o podnebnih spremembah so se pojavljali na najbolj branih straneh, šest prispevkov je bilo na naslovnici. Iz tega lahko sledi, da podnebnim spremembam v časniku Delo pripisujejo velik pomen. V časniku Delo po pričakovanjih prispevki o podnebnih spremembah niso vsebovali nasveta bralcev, za večino je bil povod aktualni dogodek, večina prispevkov tudi ni opisala vzroka za podnebne spremembe, nekaj pa jih je opisalo posledice podnebnih sprememb, vendar večinoma iz antropocentričnega vidika.

V prispevku tiskovne agencije Reuters (2008a, 6) z naslovom »Kako prevetriti okorelo razmišljanje« piše, da bodo podnebne spremembe grožnja za zdravje ljudi, ki bodo najbolj prizadele revne.

V Afriki in Južni Ameriki, kjer se spopadajo s problemi podhranjenosti, se utegne proizvodnja hrane zmanjšati še za polovico; v Evropi in Severni Ameriki naj bi se povečali zbolewnost in umrljivost zaradi vročinskih valov pa tudi zaradi poškodb,

nastalih v nevihtah, poplavah, sušah in požarih; prenašalci nekaterih infekcijskih bolezni se bodo še bolj »udomačili«; pričakovati je tudi večjo razširjenost malarije in obolevnost zaradi driske; zaradi večje koncentracije talnega ozona se bo v velikih mestih povečala umrljivost zaradi srčno-žilnih bolezni (Reuters 2008a, 6).

Prav tako o posledicah podnebnih sprememb z antropocentričnega vidika piše tudi klimatologinja Lučka Kajfež Bogataj v prispevku »Zakaj govorimo le o vrhu ledene gore«, ki se tudi osredotoči na posledice podnebnih sprememb na zdravje ljudi.

V prihodnjih 20 letih tako z veliko gotovostjo pričakujemo še nadaljnji dvig globalne temperature, vsaj za 0,2 stopinje Celzija na desetletje, v Evropi pa še nekoliko več, saj se bodo kopno in severne zemljepisne širine ogreli precej bolj. To bo skupaj s spremenjenim padavinskim režimom in povečano pogostostjo ekstremnega vremena močno vplivalo tudi na naše počutje in zdravje. Nekatere posledice spremenjenega podnebja bodo pozitivne, večinoma pa za zdravje negativne (Kajfež Bogataj 2008, 6).

Dalje piše: *Neposredni vplivi so toplotna obremenitev, stres zaradi mraza, vplivi kakovosti zraka in obremenjenost z alergeni, vpliv hitrih vremenskih sprememb in posledice ekstremnih vremenskih dogodkov. Spremenjeno podnebje pa vpliva na zdravje tudi posredno, prek ekosistemov, hidrološkega cikla, proizvodnje hrane in prenašalcev bolezni. Podnebne spremembe bodo spremenile tudi razmere za razvoj in širjenje prenašalcev bolezni, na primer komarjev, klopot, podgan in podobno. Tudi preživetje in razmnoževanje bakterij in virusov sta odvisni od temperature in vlage v okolju. Spremenjene podnebne razmere bi lahko vplivale na povečanje odpornosti posameznih vrst bakterij proti obstoječim zdravilom. Tudi možnost razvoja novih vrst bakterij in virusov je realna grožnja, če bi se porušila biološka usklajenost ekosistemov (Kajfež Bogataj 2008, 6).*

Podnebne spremembe lahko sprožijo močnejše migracijske tokove, in sicer bodo migranti usmerjeni v ekonomsko razvite države, ki se bodo lažje spoprijemale s posledicami podnebnih sprememb. Večje število priseljencev bi verjetno povečalo našo ranljivost, saj bi lahko s seboj prinesli nekatere nalezljive bolezni (Kajfež Bogataj 2008, 6).

V prispevku strokovnjakov mag. Mojce Dolinar, Petra Frantarja, mag. Zlatka Mikuliča, dr. Petra Souventa, mag. Jožeta Uhana in dr. Mateja Gabrovca (2008, 21) z naslovom »Spreminjanje vodnega režima v TNP nas opozarja« pa so opisane posledice podnebnih sprememb, ki ne vključujejo samo antropocentričnega vidika. V prispevku avtorji opišejo posledice podnebnih sprememb na Triglavski narodni park ter slovenske Alpe.

Najbolj črni scenariji razvoja podnebnih sprememb v naslednjih stotih letih napovedujejo za slovenske Alpe porast temperature v poletnem času do 7,4 stopinj Celzija in 6,1 stopinj pozimi. Poletja naj bi bila bolj suha, zime pa z več padavinami (Dolinar in drugi 2008, 21).

Ob takih napovedih bo triglavski ledenik zagotovo izginil in bo le še predmet učnih gradiv v šolah. Vse več rečnih strug v TNP bo poleti suhih. Povečala pa se bo vodnatost vodotokov v jesensko-zimskem času, čeprav se bo le-ta na letni ravni zmanjšala (Dolinar in drugi 2008, 21).

V večini prispevkov ni bilo mogoče razbrati drže časopisa do podnebnih sprememb. V sedmih prispevkih, kjer pa je bilo držo oziroma politiko časopisa možno razbrati, so novinarji dajali poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam. Dva prispevka pa sta bila skeptična do človekovega prispevka.

Tako J. G. (2008, 16) v prispevku »Zemlji grozi metan z Arktike« piše, da je krivec za podnebne spremembe človek. *”Zaradi človeškega vpliva se podnebje spreminja. Segrevanje izsušuje površino Zemlje, metan oksidira zaradi vlažnosti Arktike in se nazadnje sprosti v ozračje.”*

Novinarica Silvestra Rogelj Petrič (2008a, 18) v prispevku »Ali vemo, kaj storiti, ko bo (če bo) pljusnilo čez rob?« prav tako daje poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam. Tako piše: *”Globalna otoplitev, o kateri se toliko govori in piše, je res zelo dolgotrajen proces – lahko bi ga ponazorili kot roko, ki se bliža stikalu za luč, a slednja se prižge šele v trenutku dotika. Tako lahko kaplja čez rob v naših dejavnostih, ki prispevajo k globalni otoplitvi, sproži nenaden pljusk.”*

V drugem prispevku novinarko Silvestre Rogelj Petrič (2008b, 20) z naslovom »Globalna otoplitev ni posledica človekove dejavnosti« pa so izražene misli prof. dr.

Freda Singerja, ki je skeptičen do človekovega vpliva na podnebne spremembe. Tako Singer v intervjuju z novinarko pravi:

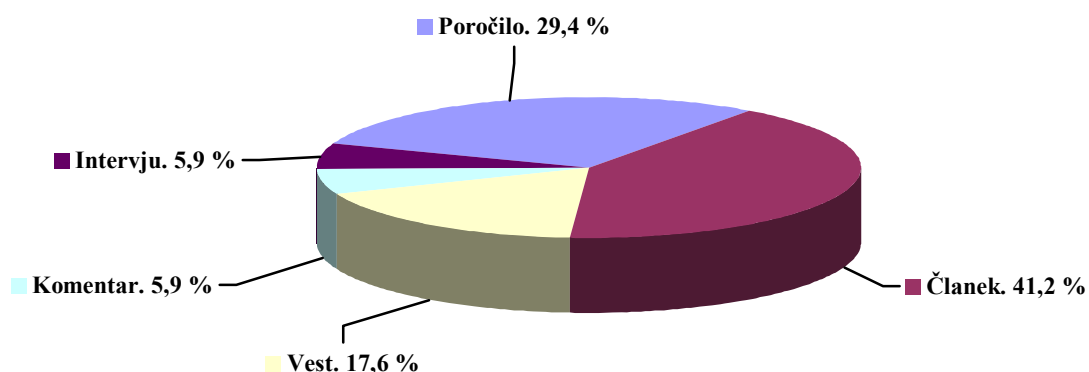
Ne trdim, da človek s svojo dejavnostjo ne povzroča nekaj podnebne otoplitve. Povzroča jo, vendar pa trdim v nasprotju z IPCC, da je ta človeški vpliv zanemarljiv in da glavno vlogo pri podnebni otoplitvi igra narava. S čim to utemeljujemo? S samimi podatki, ki jih navaja IPCC. Gre za našo reinterpretacijo modelov, ki jih navaja IPCC, in ki jo objavljamo v našem poročilu z naslovom Podnebju vlada narava, ne pa človeška dejavnost. Trdimo tudi – in to tudi dokazujemo, da sklep IPCC o prvenstveno človeškem vplivu na globalno podnebno otoplitev ni podprt z nobenim dokazom. Temelji na napačno zastavljenih modelih, ki jih podatki, zbrani z opazovanjem, ne podpirajo. Ti podatki namreč kažejo, da je glavni dejavnik podnebne otoplitve dejavnost Sonca, na katero pa nimamo vpliva (Rogelj Petrič 2008b, 20).

5.2 Analiza poročanja o podnebnih spremembah v časopisu Dnevnik

V časniku Dnevnik sem v navedenih treh mesecih naštel 17 prispevkov v 79 izvodih. V povprečju so v časniku Dnevnik objavili 5,7 prispevkov mesečno, največ v mesecu decembru (6) in septembru (6), enega manj pa v aprilu.

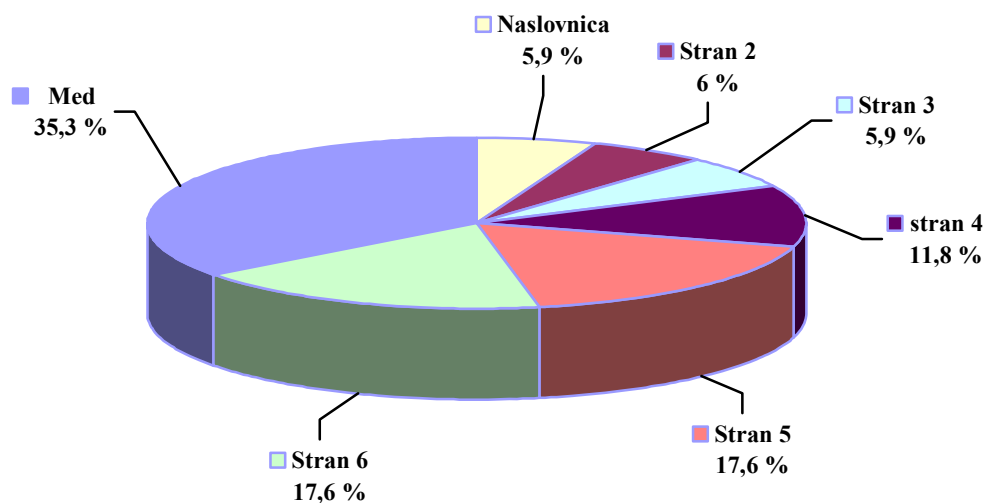
Če okoljske prispevke razdelim v žanre, ugotovim, da jih je večina člankov, teh je bilo v obravnavanih treh mesecih 7, kar predstavlja 41,2 odstotkov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Dnevnik. Po številu sledijo poročila (5), kar je 29,4 odstotkov, vesti (3), kar predstavlja 17,6 odstotkov ter en intervju in komentar (5,9 odstotkov) (glej Graf 5.5).

Graf 5.5: Razmerje žanrov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Dnevnik

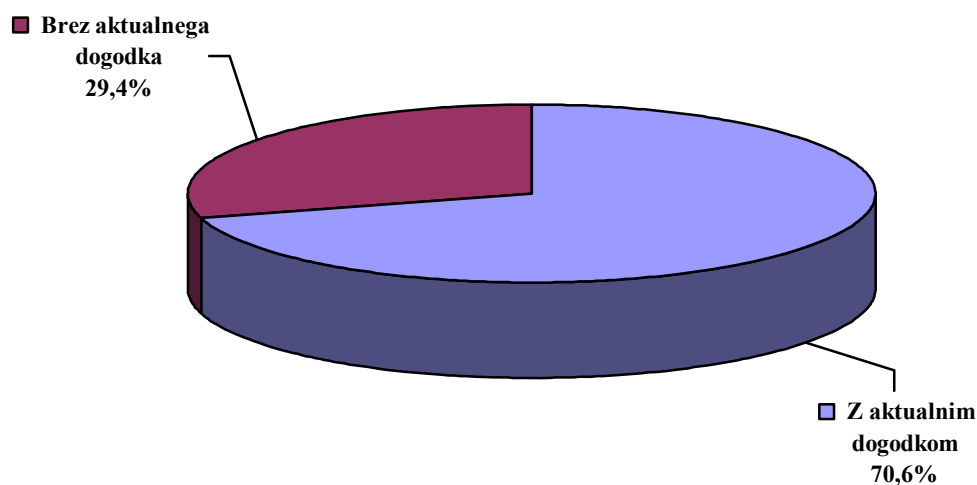
Po pojavljanju na straneh lahko največ prispevkov uvrstimo v kategorijo med, teh je 6, kar predstavlja 35,3 odstotkov. Med bolj branimi stranmi se en prispevek pojavi na naslovnici, en na 2. strani, en na 3. strani, dva na 4. strani, ter po trije na 5. in 6. strani (glej Graf 5.6).

Graf 5.6: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh

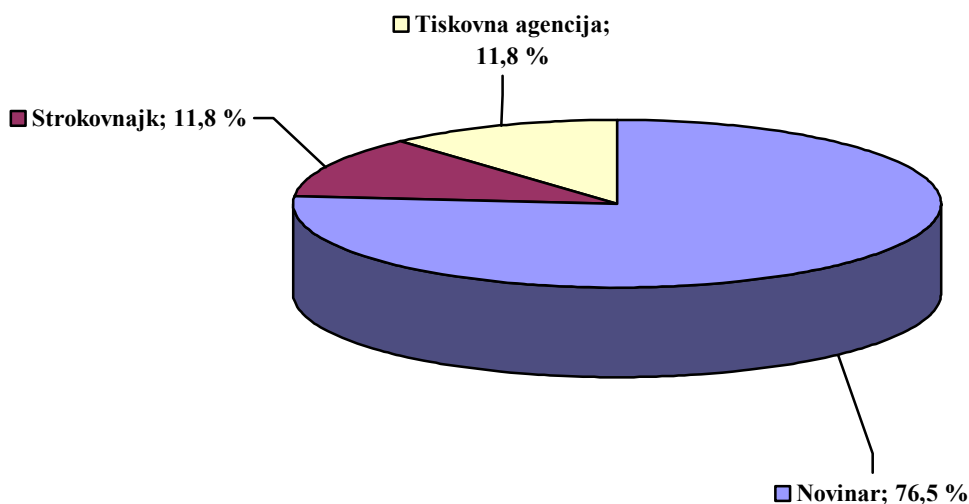
V časniku Dnevnik je bilo objavljenih 12 prispevkov o podnebnih spremembah, ki so bili posledica aktualnih dogodkov. Ti predstavljajo 70,6 odstotkov vseh prispevkov. Okoljskih prispevkov, za katere ni bil povod aktualni dogodek, je bilo 5. To predstavlja 29,4 odstotkov vseh prispevkov o podnebnih spremembah (glej Graf 5.7).

Graf 5.7: Delež okoljskih prispevkov z ali brez aktualnega dogodka

Avtorji prispevkov o podnebnih spremembah so bili v največ prispevkih novinarji, in sicer v 76,5 odstotkih, sledijo tiskovne agencije in strokovnjaki s tega področja, v obeh primerih sta bila objavljena 2 prispevka, kar predstavlja 11,8 odstotka (glej Graf 5.8).

Graf 5.8: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah

Dva prispevka o podnebnih spremembah sta vsebovala nasvet, ki bi bralcem ponudil rešitve, kako lahko pripomorejo k reševanju problematike podnebnih sprememb. Le v enem prispevku so bili razloženi vzroki za podnebne spremembe, v 16 pa ne. Vendar lahko bralci na podlagi prebiranja prispevkov posredno sklepajo o možnih vzrokih za podnebne spremembe, niso pa vzroki opisani neposredno. Več prispevkov pa je razložilo

posledice, ki jih lahko povzročijo podnebne spremembe, in sicer je bilo takih prispevkov 5, kar predstavlja 29,4 odstotkov, v ostalih pa posledice niso bile opisane.

Novinarji večinoma ne posvečajo pozornosti pogledu, kdo je krivec za podnebne spremembe, večinoma v prispevkih ostajajo neopredeljeni oziroma iz njihovega pisanja ni mogoče razbrati drže, takih prispevkov je 13, kar predstavlja 76,5 odstotkov vseh obravnavanih prispevkov v časniku Dnevnik. V treh prispevkih pa novinarji dajejo poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, kar predstavlja 17,6 odstotkov. En prispevek pa je skeptičen, da je človek glavni krivec za podnebne spremembe.

V treh mesecih je bilo v časniku Dnevnik objavljenih 17 prispevkov o podnebnih spremembah, kar je za polovico manj kot v časniku Delo. Novinarji so za pisanje o podnebnih spremembah uporabili različne žanre. Tudi v časniku Dnevnik po razdelitvi v žanre prevladujejo članki, za pisanje o podnebnih spremembah pa so bili uporabljeni še štiri žanri. Prispevki o podnebnih spremembah so se pojavljali na najbolj branih straneh, kjer je bilo skupno objavljenih skoraj dve tretjini vseh objavljenih prispevkov, iz česar sledi, da tema podnebnih sprememb v Dnevniku ni zapostavljena. V nasprotju s časnikom Delo in Večer pa sta dva prispevka vsebovala nasvet bralcem, za večino je bil povod aktualni dogodek, večina prispevkov tudi ni opisala vzroka za podnebne spremembe, nekaj pa jih je opisalo posledice podnebnih sprememb, vendar večinoma iz antropocentričnega vidika.

V prispevku Slovenske tiskovne agencije STA (2008, 32) z naslovom »Vpliv podnebnih sprememb bomo čutili na zdravju« so izpostavljene posledice podnebnih sprememb na zdravje človeka.

Tako piše: Namestnica regionalnega direktorja WHO za Evropo Nata Menabde je naštela dejavnike tveganja: ponekod nizke, drugod višje temperature, poplave (v severozahodni Evropi naj bi se povečale zimske poplave, ob obalah pa naj bi bilo vsako leto prizadetih 1,6 milijona ljudi več), manjša proizvodnja hrane (predvsem v Sredozemlju in jugovzhodni Aziji), zaradi naraščajočih temperatur pojav bakterij v hrani, prenašanje nalezljivih bolezni (malaria je po njenih

besedah resna grožnja za Evropo), pomanjkanje sveže pitne vode, onesnaženje in tudi bolezni dihal (STA 2008, 32).

Dalje piše: *"Najbolj ogroženi naj bi bili otroci, zaradi toplega vremena tudi starejši, poleg njih pa še zdravstveni delavci in delavci na prostem. V splošnem so na udaru ljudje na podeželju in revnejši."* (STA 2008, 32)

V prispevku Tatjane Pihlar (2008, 2) z naslovom »Slovenci imamo le eno patrio - domovino« pa je poleg antropocentričnega vidika izpostavljen tudi pomen posledic podnebnih sprememb na rastline in posledično živali. *"Rastline bodo v stresu, in če so v stresu rastline, so posledično tudi živali, na koncu se tresemo še ljudje,"* je slikovit Štabuc. V članku so izpostavljene tudi pozitivne posledice podnebnih sprememb na vinsko trto. *"Trta je na svetu že 70 milijonov let, in če se bo temperatura ozračja res močno povišala, bo prišel njen trenutek. Pri 40 stopinjah Celzija se namreč v južni Evropi ob majhni porabi vode dokaj dobro razvija in daje velik pridelek."* Vendar dalje opozarja. *"Toda zaradi povečane rodnosti in neenakomerne razporeditve padavin bo trta v prihodnje veliko bolj izpostavljena sušnemu stresu, ki pa je odvisen od tega, kako globok koreninski sistem ima "* (Pihlar 2008, 2).

V večini prispevkov ni bilo mogoče razbrati drže časopisa do podnebnih sprememb. V treh prispevkih, kjer pa je bilo držo oziroma politiko časopisa možno razbrati, so novinarji dajali poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, en prispevek pa je skeptičen do človekovega prispevka k podnebnim spremembam.

Tako kmetijski kmetovalec Roman Štabuc v pogovoru z novinarko Tatjano Pihler trdi, da so za podnebne spremembe krivi tudi kmetovalci. *"Na globalni ravni morda ne, toda vsi, ki delamo v kmetijstvu, bi se morali zavedati in si priznati, da smo za marsikaj krivi tudi sam."* (Pihlar 2008, 2)."

V prispevku z naslovom »Ritmičnost letnih in podnebnih časov« avtorja Mihe Pavška (2008, 26) pa je izpostavljena skeptičnost do človekovega prispevka do podnebnih sprememb. *"Ta je nekakšen antipod IPCC Ala Gora, temu ustrezen pa je tudi naslov njihovega letošnjega poročila: Narava in ne človek določa podnebne spremembe. Njegovi avtorji, večinoma izvirajo iz tako imenovanega zahodnega sveta, trdijo, da tudi*

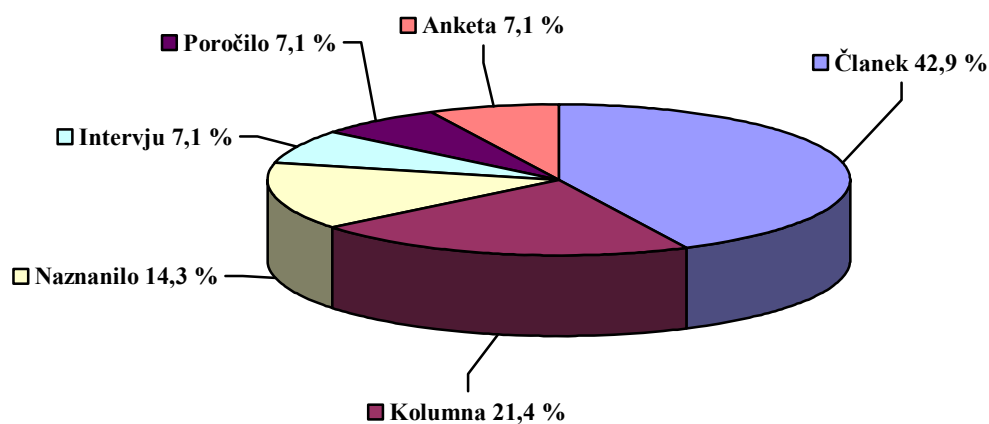
nekateri znanstveni dokazi jasno kažejo, da ogljikov dioksid zelo malo prispeva h globalnemu segrevanju.”

5.3 Analiza poročanja o podnebnih spremembah v časopisu Večer

V časniku Večer sem v navedenih treh mesecih našela 14 prispevkov v 79 izvodih. V povprečju so v časniku Večer objavili 4,7 prispevkov mesečno, največ v mesecu aprilu (5) in septembru (5), enega manj pa v mesecu decembru (4).

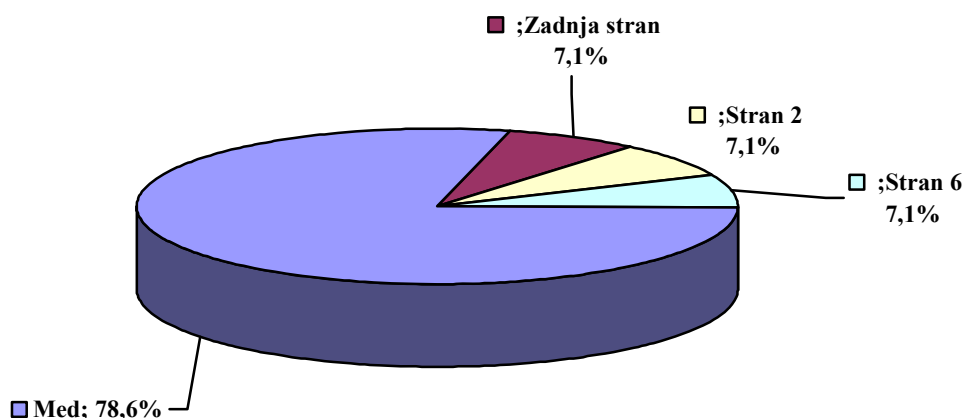
Če okoljske prispevke razdelim v žanre, ugotovim, da jih je večina člankov. Teh je 6, kar predstavlja 42,6 odstotkov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Večer v obravnavanem obdobju. Po številu sledijo kolumne (3), kar je 21,4 odstotkov, naznanila (2), kar predstavlja 14,3 odstotka ter intervju, anketa in poročilo (7 odstotkov) (glej Graf 5.9).

Graf 5.9: Razmerje žanrov prispevkov o podnebnih spremembah v časniku Večer

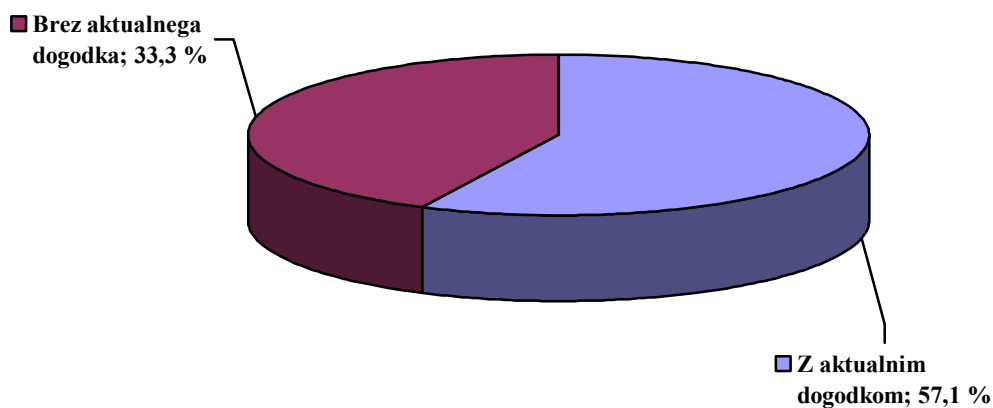
Po pojavljanju na straneh lahko največ prispevkov uvrstimo v kategorijo med, teh je 11, kar predstavlja 78,6 odstotkov. Med bolj brani stranmi se en prispevek pojavi na zadnji strani, en na drugi strani ter eden na šesti strani. Noben prispevek o podnebnih spremembah se ni pojavil na naslovnici (glej Graf 5.10).

Graf 5.10: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh

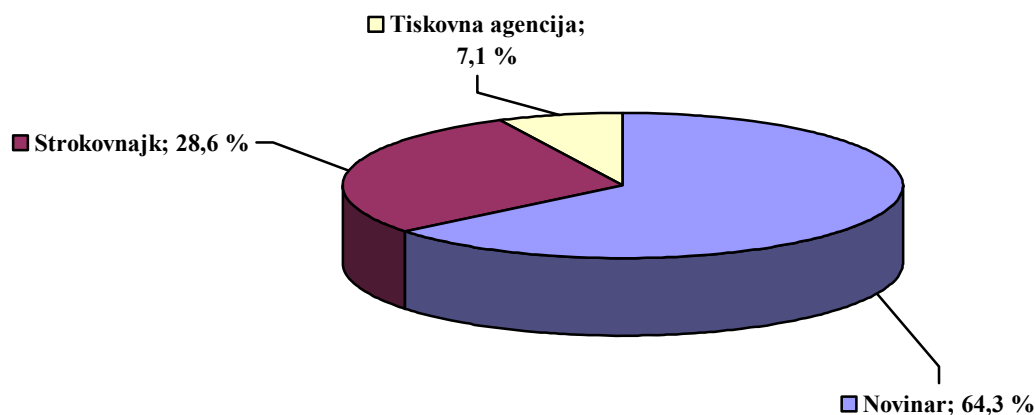
V časniku Večer je bilo objavljenih 8 prispevkov o podnebnih spremembah, ki so bili posledica aktualnih dogodkov. Ti predstavljajo 57,1 odstotkov vseh prispevkov. Okoljskih prispevkov, za katere ni bil povod aktualni dogodek, je bilo 6. To predstavlja 33,3 odstotke vseh prispevkov o podnebnih spremembah (glej Graf 5.11).

Graf 5.11: Delež okoljskih prispevkov z ali brez aktualnega dogodka

Avtorji prispevkov o podnebnih spremembah so bili v največ prispevkih novinarji, in sicer v 64,3 odstotkih, sledijo strokovnjaki s tega področja, in sicer v 28,6 odstotkih, en prispevek, objavljen v Večeru, pa je prispevek tiskovne agencije Reuters, kar predstavlja 7 odstotkov (glej Graf 5.12).

Graf 5.12: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah

Noben izmed prispevkov o podnebnih spremembah ni vseboval nasveta, ki bi bralcem ponudil rešitve, kako lahko pripomorejo k reševanju problematike podnebnih sprememb. V treh prispevkih so bili predstavljeni vzroki za podnebne spremembe, v 11 pa ne, kar predstavlja 78,6 odstotkov vseh obravnavanih prispevkov. Več prispevkov pa je razložilo posledice, ki jih lahko povzročijo podnebne spremembe, in sicer je bilo takih prispevkov 6, kar predstavlja 42,9 odstotkov, v ostalih pa posledice niso bile opisane.

Novinarji večinoma ne posvečajo pozornosti pogledu, kdo je krivec za podnebne spremembe, večinoma v prispevkih ostajajo neopredeljeni oziroma iz njihovega pisanja ni mogoče razbrati drže, takih prispevkov je 9, kar predstavlja 64,3 odstotkov vseh obravnavanih prispevkov v časniku Večer. V petih prispevkih pa novinarji dajejo poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam, kar predstavlja 35,7 odstotkov. Noben prispevek ni skeptičen do človekovega prispevka k podnebnim spremembam.

V treh mesecih je bilo v časniku Večer objavljenih 14 prispevkov o podnebnih spremembah, kar kaže na to, da tej okoljski temi v časniku Večer ne namenijo veliko prostora. V Večeru je največ prispevkov o podnebnih spremembah člankov, prispevki pa so pisani še v štirih različnih žanrih. Prispevki o podnebnih spremembah so se pojavljali na manj branih straneh. Iz tega lahko sledi, da podnebnim spremembam v časniku Večer ne pripisujejo velikega pomena, vendar nas stalna stran v časniku, namenjena izključno okoljskim temam, kjer je bilo objavljenih največ prispevkov o podnebnih spremembah,

prepriča v nasprotno. Večer je edini izmed obravnavanih časnikov, ki okolju namenja stalno stran. Na okoljski strani je ob drugih okoljskih prispevkih objavljena kolumna klimatologinje in članice IPCC Lučke Kajfež Bogataj. V časniku Večer sicer ni bilo objavljenih veliko člankov o podnebnih spremembah, vendar zaradi stalne kolumne Lučke Kajfež Bogataj, ene izmed najbolj izpostavljenih slovenskih strokovnjakinj s področja podnebnih sprememb, lahko trdim, da Večer podnebnim spremembam pripisuje velik pomen. V časniku Večer po pričakovanjih prispevki o podnebnih spremembah niso vsebovali nasveta bralcev, za večino je bil povod aktualni dogodek, večina prispevkov tudi ni opisala vzroka za podnebne spremembe, nekaj pa jih je opisalo posledice podnebnih sprememb, vendar večinoma iz antropocentričnega vidika.

V prispevku novinarja »dpa« (2008, 42) z naslovom »Odtekanje vode z gora že slabi« piše, da je zaradi podnebnih sprememb ogrožena oskrba z vodo z ameriškega Skalnatega gorovja, južnoameriških Andov, evropskih Alp in azijske Himalaje. Novinar v prispevku opiše antropocentrični vidik posledic podnebnih sprememb. *”Zaradi podnebnih sprememb in neposrednih posegov ljudi se gorske verige po svetu sušijo. Toda od teh rezervoarjev pitne vode je odvisnih okoli sedem odstotkov ljudi na planetu, je pokazala raziskava bernske univerze.”*

Dalje piše: *”Še posebej prizadeti naj bi postali prebivalci sušnih območij, vendar bi lahko posledice čutili tudi v Nemčiji ali na Nizozemskem (dpa 2008, 42).”*

V prispevku Andreje Kutin (2008, 8) z naslovom »Zemljin hladilnik pušča« pa so opisane posledice podnebnih sprememb, ki ne vključujejo samo antropocentričnega vidika. Kutinova v prispevku opiše posledice podnebnih sprememb na polarnega medveda, ki se mu je zaradi taljenja arktičnega ledu skrčil naravni habitat. *”Zelo verjetno je, da se bo njihov habitat do leta 2030 zožil na 20 odstotkov površine izpred 20 let in vrsta je zagotovo ogrožena. A posledice taljenja ledu na Arktiki so usodne še za druge vrste, tudi ljudi.”*

V večini prispevkov ni bilo mogoče razbrati drže časopisa do podnebnih sprememb. V vseh prispevkih, kjer pa je bilo držo oziroma politiko časopisa možno razbrati, takih prispevkov je bilo 35,7 odstotkov, pa so novinarji dajali poudarek človekovemu prispevku k podnebnim spremembam. Noben prispevek ni bil skeptičen do človekovega

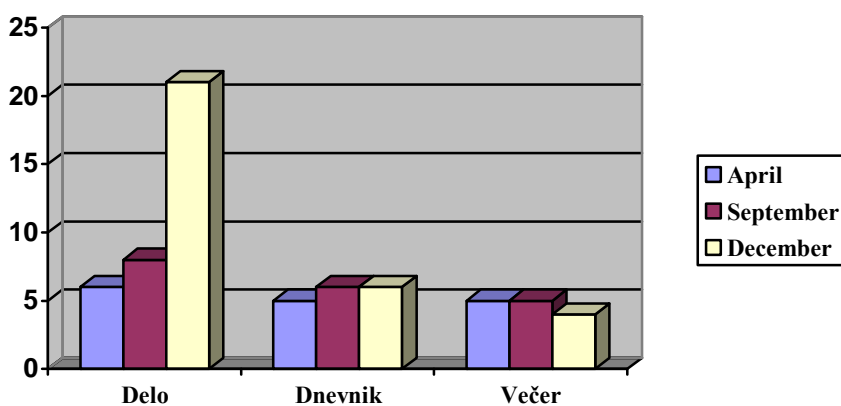
prispevka, prav tako v nobenem prispevku niso dali enake pozornosti tako pogledu, da ljudje prispevajo k podnebnim spremembam, in pogledu, da je rast temperatur na Zemlji posledica naravnega valovanja temperatur.

Tako tiskovna agencija Reuters (2008b, 48) v prispevku »Zelen božič v Oslu« piše, da bodo podnebne spremembe usodne za »beli« božič na vsej severni polobli. Poudarek daje človekovemu prispevku k podnebnim spremembam. *”Vse več je dokazov, da je za podnebne spremembe krivo človeštvo, opozarja odbor OZN za podnebje. Na podlagi raziskav 2500 izvedencev poudarja, da nam planet vse bolj prekrivajo plini tople grede, v glavnem posledica kurjenja fosilnih goriv. Emisije teh plinov z ogljikovim dioksidom na čelu so po letu 1970 porasle za okoli 70 odstotkov, do leta 2050 pa bi se lahko v skrajnem primeru podvojile.”*

5.4 Primerjava prispevkov o podnebnih spremembah v treh osrednjih slovenskih dnevnikih

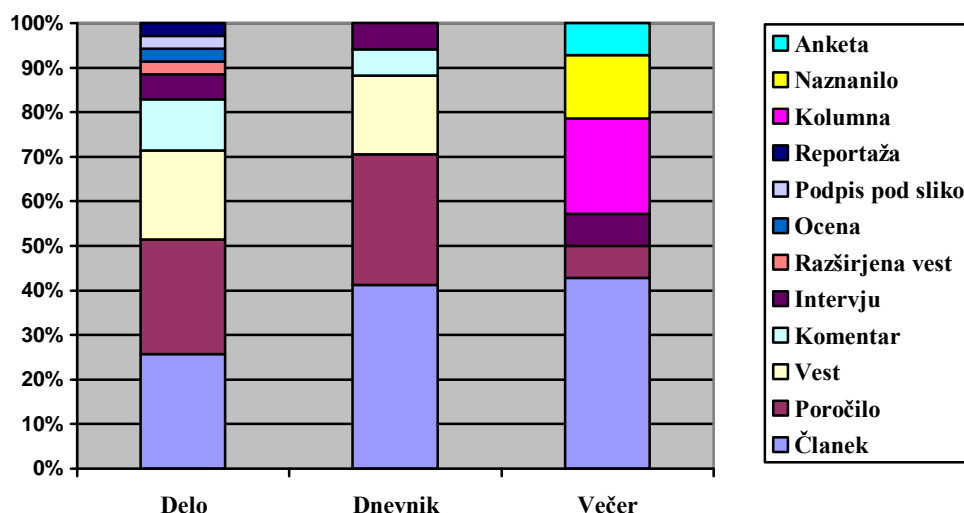
Že takojšen vpogled v analizo treh osrednjih dnevnikov, Dela, Dnevnika in Večera pokaže, da nekateri časniki podnebnim spremembam namenijo večje število prispevkov kot drugi. Delo ima največ prispevkov o podnebnih spremembah (povprečno 11,7 prispevkov mesečno), sledi mu Dnevnik (povprečno 5,7 prispevkov mesečno), zadnji je Večer (povprečno 4,7 prispevkov mesečno). Tako je bilo v časniku Delo objavljenih več prispevkov kot v časnikih Dnevnik in Večer skupaj. Ugotovim, da med obravnavanimi časniki največ pozornosti podnebnim spremembam nameni časnik Delo (glej Graf 5.13).

Graf 5.13: Število objavljenih prispevkov po mesecih v treh analiziranih časnikih

Največjo raznolikost žanrov pri poročanju o podnebnih spremembah je prav tako imelo Delo (7 različnih žanrov), sledita mu Večer (6 različnih žanrov) in Dnevnik (5 različnih žanrov). Vsi trije časniki so za poročanje o podnebnih spremembah največkrat uporabili članek. Vsi pa so uporabili še poročilo. Čeprav so bile razlike v številu posameznih žanrov zelo velike, je bila pestrost žanrov spodbudna in dokazuje, da se o podnebnih spremembah lahko poroča v najrazličnejših žanrih. V vseh obravnavanih časnikih so novinarji za poročanje o podnebnih spremembah največkrat uporabili članek. Komentatorska vrsta se je pojavila v vseh časnikih, zato lahko sklepam, da so v vseh časnikih podnebnim spremembam namenili toliko pozornosti, da so o tematiki lahko izrazili tudi svoje mnenje (glej Graf 5.14).

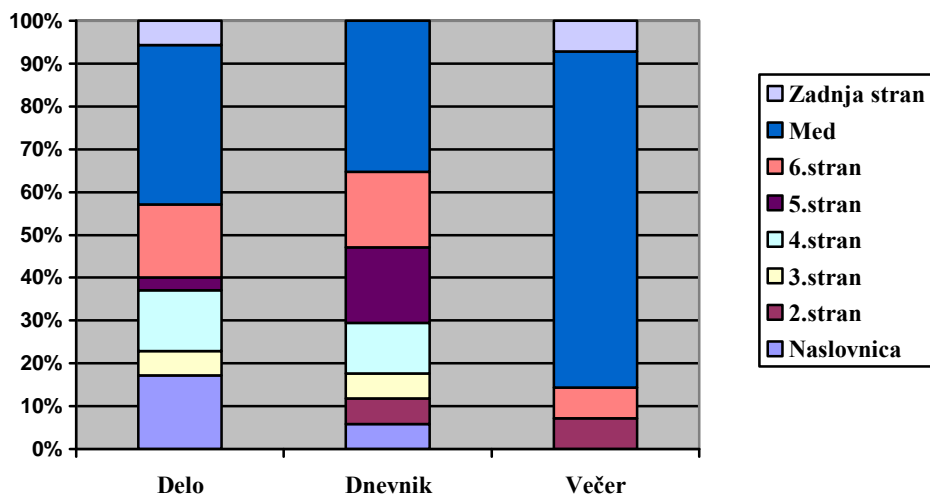
Graf 5.14: Razmerje žanrov v treh analiziranih časnikih

Največji delež prispevkov o podnebnih spremembah na bolj branih in vidnih straneh časnika ima Dnevnik (64,7 %), sledi mu Delo (62,9 %), najmanj pa jih ima Večer (21,4 %). Od tega se je na najbolj vidni strani časnika, naslovnici, pojavilo skupaj 7 prispevkov, od tega kar 6 v časniku Delo ter eden v Dnevniku, v časniku Večer pa prispevkov o podnebnih spremembah niso objavili na naslovnici. To nam dokazuje, da tema podnebnih sprememb v časniku Delo in Dnevnik ni zapostavljena, največjo težo pa glede na postavitev v časniku daje Delo. V časniku Večer se je največ prispevkov pojavilo na sredinskih oziroma manj branih straneh. Na podlagi te ugotovitve bi lahko sklepali, da je tema podnebnih sprememb v časniku Večer zapostavljena, čemur pa nasprotuje dejstvo, da ima Večer edini stalno stran, namenjeno okolju. Na tej strani pa

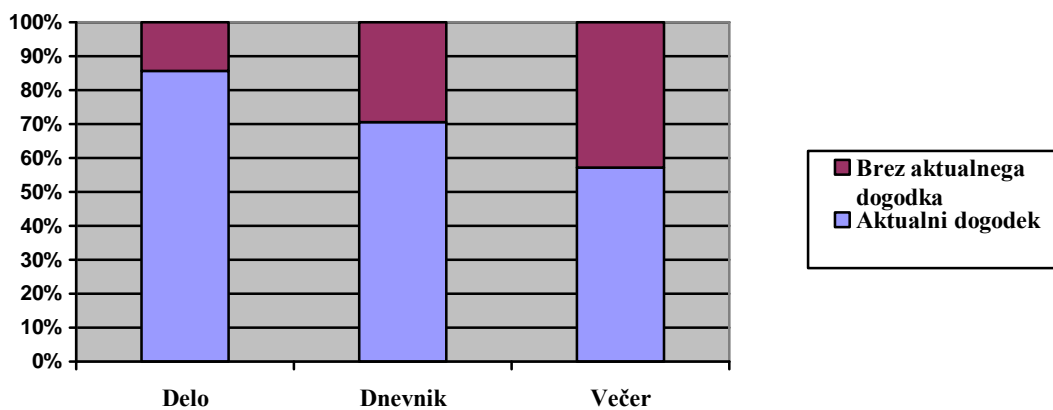
piše tudi priznana slovenska klimatologinja in strokovnjakinja za podnebne spremembe Lučka Kajfež Bogataj (glej Graf 5.15).

Graf 5.15: Pojavljanje prispevkov o podnebnih spremembah na straneh v analiziranih časnikih

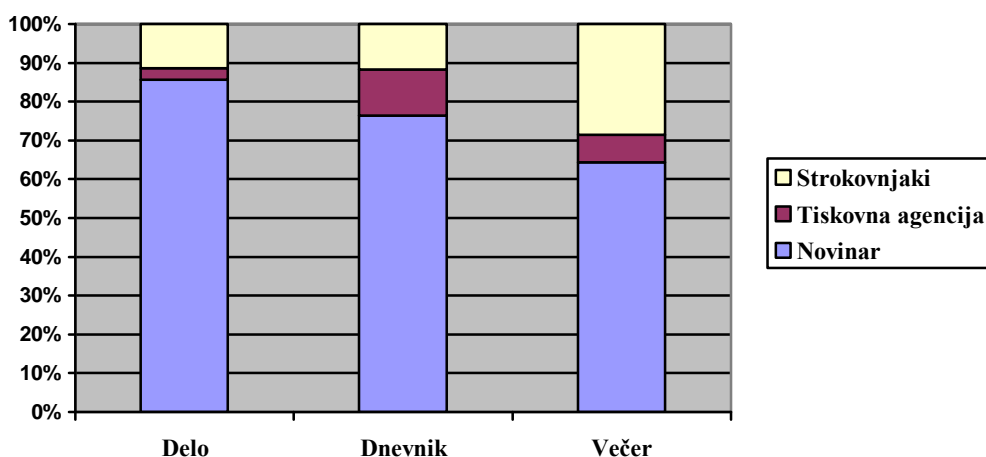
Vsi obravnavani časniki so o podnebnih spremembah največkrat pisali na podlagi aktualnega dogodka. Največji delež prispevkov, ki niso bili napisani na podlagi aktualnega dogodka, je imel Večer (42,9 %), sledita mu Dnevnik (29,4 %) in Delo (14,3 %). Eden izmed razlogov, da je več kot dve petini prispevkov o podnebnih spremembah v Večerju, takšnih, za katere ni bil povod aktualni dogodek, je stalna stran Okolje, kjer so obravnavali temo podnebnih sprememb tudi takrat, ko sicer ni bila povezana z aktualnim dogodkom (glej Graf 5.16).

Graf 5.16: Delež okoljskih prispevkov na podlagi aktualnega dogodka v analiziranih časnikih

V vseh treh analiziranih časnikih so bili avtorji prispevkov v večini primerov novinarji, največ pri časopisu Delo (85,7 %), sledita Dnevnik (76,5 %) in Večer (64,3%). Vsi trije časniki so malo uporabljali prispevke tiskovnih agencij. Največ so prispevke tiskovnih agencij uporabili pri časniku Dnevnik (11,8 %), manj pri Večeru (7,1 %) in najmanj pri Delu (2,9 %). Vsi trije časniki so prostor dali tudi strokovnjakom s področja podnebnih sprememb, največ tovrstnega prostora so jim namenili pri Večeru (28,6 %) in manj pri Dnevniku (11,8 %) in Delu (11,4%). Večji delež prispevkov strokovnjakov pri Večeru je predvsem posledica stalne kolumne strokovnjakinje s področja podnebnih sprememb Lučke Kajfež Bogataj (glej Graf 5.17).

Graf 5.17: Delež avtorjev prispevkov o podnebnih spremembah v analiziranih časnikih

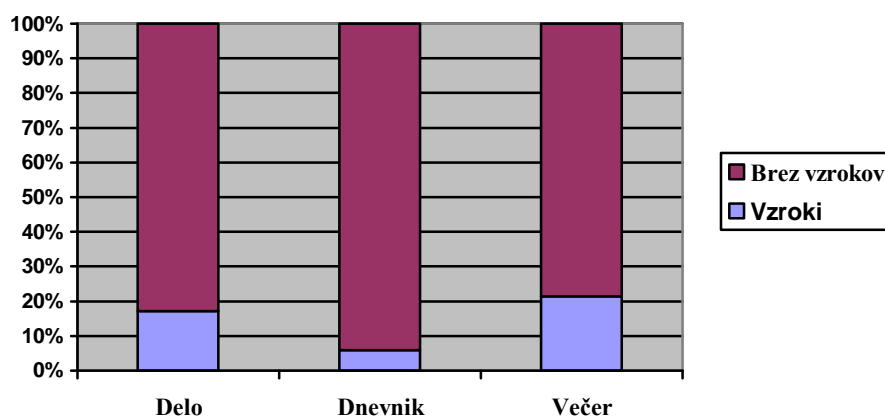

Po predvidevanjih prispevki večinoma niso vsebovali nasveta, ki bi bralcem ponudil rešitve, kako lahko pripomorejo k reševanju problematike podnebnih sprememb. V Večeru in Delu ni bilo nobenega tovrstnega prispevka, v Dnevniku pa sta bila taka prispevka dva. V enem prispevku so napisani nasveti, kako lahko ljudje z različnimi ukrepi pripomorejo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov, med ukrepi so med drugim omenjena učinkovita raba energije, nadomestitev kratkih voženj z avtomobilom z vožnjo s kolesom ter tudi izklapljanje naprav iz stanja pripravljenosti. V drugem prispevku pa so nasveti kmetovalcem za blaženje posledic podnebnih sprememb. Majhno število prispevkov z nasveti kaže na to, da prispevki o podnebnih spremembah niso bili dovolj poglobljeni, novinarji se niso vprašali, kako bi določen problem lahko rešili in so v večini primerov napisali le dejstva.

Da prispevki niso poglobljeni kaže tudi število prispevkov, v katerih so opisane posledice in vzroki podnebnih sprememb. V večini prispevkov vzroki za podnebne

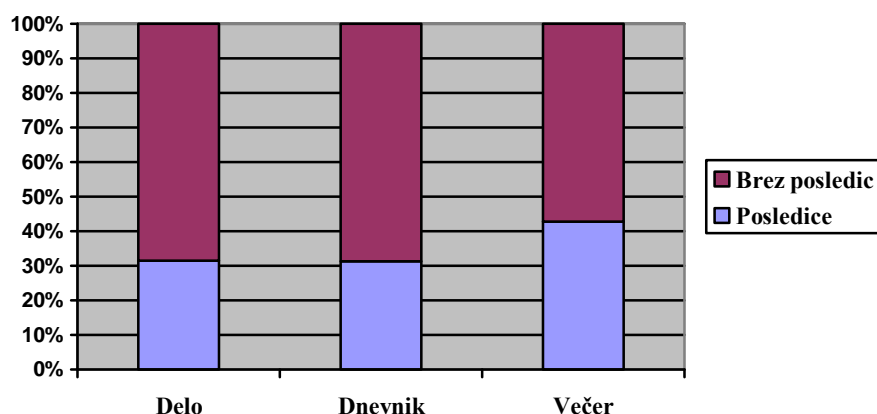
spremembe niso bili razloženi. V Delu so bili vzroki pojasnjeni v 6 prispevkih, v Večeru v 3, v Dnevniku le v enem prispevku, posledice pa so bile v Delu opisane v 11 prispevkih, v Večeru v 6, v Dnevniku v 5 prispevkih. Glede na deleže pa so bili vzroki največkrat pojasnjeni v Večeru, sledi Delo in najmanj v Dnevniku (glej Graf 5.18).

Graf 5.18: Delež prispevkov, ki vsebujejo vzroke za podnebne spremembe v analiziranih časnikih

Glede na deleže so bile posledice podnebnih sprememb, prav tako kot pri vzrokih, največkrat opisane v Večeru (42,9 %), manj v Delu (31,4 %) in Dnevniku (29,4 %). (glej Graf 5.19).

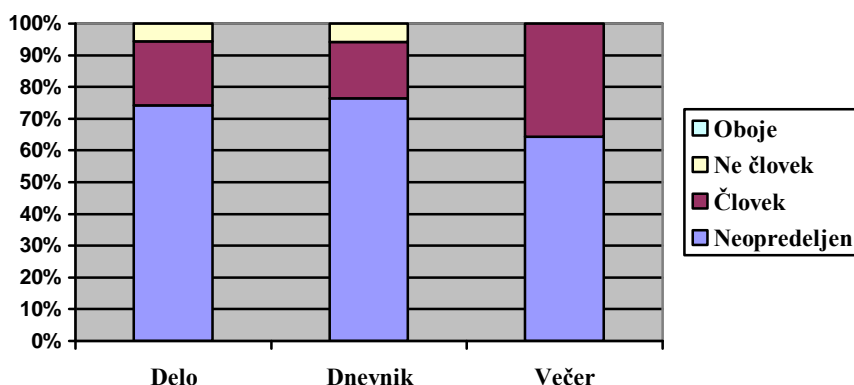
Graf 5.19: Delež prispevkov, ki vsebujejo posledice podnebnih sprememb v analiziranih časnikih

Zanimalo me je, na kakšen način časniki poročajo o podnebnih spremembah. Za vse časnike velja, da so pri poročanju o podnebnih spremembah največkrat ostali

neopredeljeni in se niso postavili na nobeno stran, torej iz prispevkov ni mogoče razbrati, ali dajejo prednost človekovemu prispevku k podnebnim spremembam ali so skeptični do človekovega prispevka. Največ tovrstnih prispevkov je imel Dnevnik (76,5 %), sledita mu Delo (74,9 %) in Večer (64,3 %). Med prispevki, v katerih so se pisci opredelili, vsi dajejo prednost človekovemu prispevku k podnebnim spremembam. Največji zagovornik mnenja, da je človek krivec za podnebne spremembe, je Večer, takih prispevkov je bilo 5 (35,7 %), sledita Delo (20 %) in Dnevnik (17,6 %). Večer ni v nobenem prispevku dal prednosti pogledom, ki so skeptični do človekovega prispevka k podnebnim spremembam, pri Delu (5,7 %) in Dnevniku (5,9 %) pa je delež podoben (glej Graf 5.20).

Graf 5.20: Opredelitev prispevkov o krivcu za podnebne spremembe v analiziranih časnikih

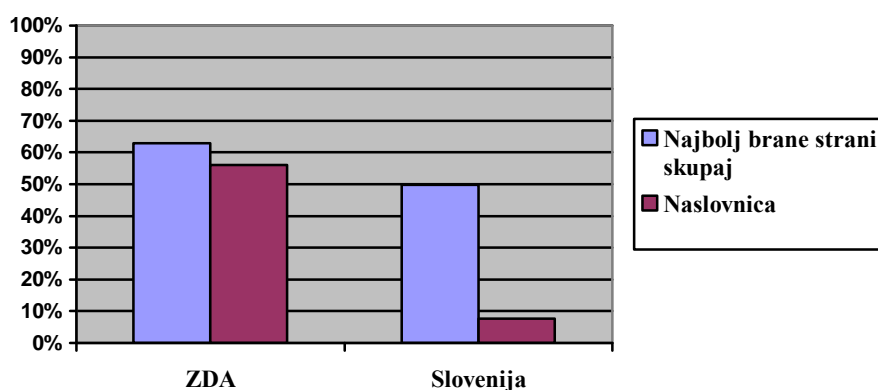

5.5 Primerjava prispevkov o podnebnih spremembah v slovenskem in ameriškem tisku

Za primerjavo poročanja o podnebnih spremembah v ameriškem in slovenskem tisku sem uporabila izsledke svoje analize ter študijo, ki jo je opravil Quigley, ki je analiziral poročanje petih ameriških časopisih o podnebnih spremembah v obdobju med 1. septembrom 2006 in 31. avgustom 2007. V svoji študiji poročanja slovenskega tiska sem analizirala prispevke, objavljene v Delu, Dnevniku in Večerju aprila, septembra in decembra 2008.

Hiter vpogled v primerjavo med obema državama kaže na podobnosti pri poročanju o podnebnih spremembah, predvsem pri prostorski umestitvi prispevkov o podnebnih spremembah v časopise. V slovenskem tisku je bilo na najbolj vidnih straneh objavljenih skoraj polovica prispevkov, odstotek pa je še nekoliko višji pri ameriškem tisku, saj je bilo na najbolj vidnih straneh objavljenih 63 odstotkov vseh prispevkov. Natančnejša analiza postavitve prispevkov o podnebnih spremembah v časopis pa pokaže na velike razlike, ki se kažejo predvsem pri objavi teh prispevkov na naslovnici. V ameriškem tisku je bilo na naslovnici objavljenih kar 56 odstotkov prispevkov, medtem ko je bilo v slovenskem tisku na naslovnici objavljenih le 7,5 odstotkov. Med obravnavanimi slovenskimi časopisi pa Večer na naslovnici ni objavil nobenega prispevka s področja podnebnih sprememb, največ pa jih je objavilo Delo (17 %) (glej Graf 5.21).

Graf 5.21: Umestitev prispevkov o podnebnih spremembah v ameriški in slovenski tisk

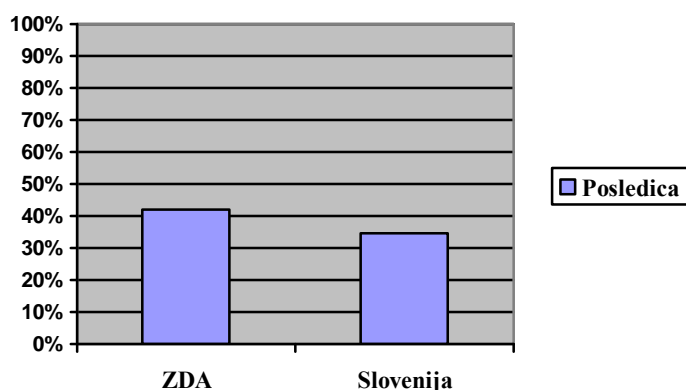

Glede na rezultate analize sklepam, da v primerjavi z ameriškim tiskom slovenski časopisi temi podnebnih sprememb ne namenijo toliko pozornosti. Medtem ko so podnebne spremembe v Ameriki pomembna tema, ki se pogosto uvršča na naslovnice, pa v Sloveniji podnebne spremembe niso deležne osrednje pozornosti.

Podobnost v poročanju o podnebnih spremembah je tudi pri omembi pričakovanih posledic, ki lahko nastanejo kot rezultat podnebnih sprememb. Po drugi strani pa je primerjava pokazala na velike razlike pri odgovorih na vprašanje, kaj je povzročilo podnebne spremembe.

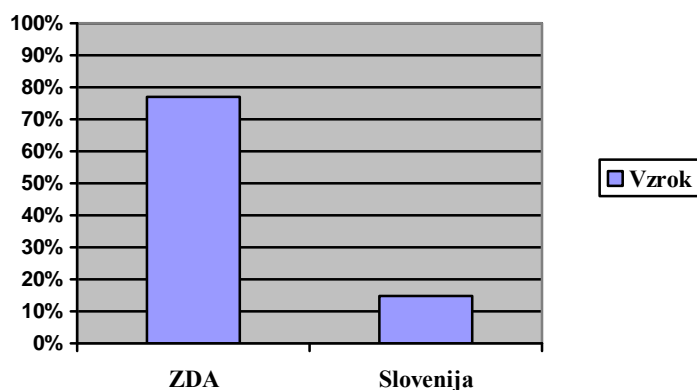
Tako v slovenskem kot ameriškem tisku večina prispevkov ni omenila posledic podnebnih sprememb. V slovenskih dnevnikih je posledice omenilo 34,6 odstotkov vseh prispevkov, v ameriškem tisku pa nekoliko več, in sicer 42 odstotkov (glej Graf 5.22).

Graf 5.22: Delež prispevkov, ki so omenili pričakovane posledice podnebnih sprememb

Kot rečeno, pa so bile velike razlike pri omembi vzrokov podnebnih sprememb. V ameriškem tisku je večina člankov omenila en ali več vzrokov podnebnih sprememb (77 %), medtem ko v slovenskem tisku vzroka podnebnih sprememb niso omenili v večini primerov (le v 14,8 %) (glej Graf 5.23).

Graf 5.23: Delež prispevkov, ki so omenili vzroke podnebnih sprememb

Še večje razlike pa so pri primerjavi omembe rešitve oziroma nasveta bralcu za rešitev problematike podnebnih sprememb. V ameriških časopisih je velika večina prispevkov ponudila rešitev za globalne spremembe (96 %), ki so jo videli v nadzoru nad trgovanjem z emisijami, znanstvenikih, raziskovalcih, akademikih in učiteljih, alternativnih virih energije, agencijah, vojski, glasbenikih in religioznih voditeljih. Po drugi strani pa so v slovenskem tisku nasvet bralcem za rešitev problematike podnebnih sprememb ponudili le v slabih 4 odstotkih. Ob tem velja opozoriti, da primerjava ni najbolj primerna, saj sem se v svoji analizi osredotočila predvsem na nasvete bralcev,

kako lahko ti pripomorejo k problematiki podnebnih sprememb, medtem ko v analizi nisem raziskovala, ali prispevki ponudijo tudi ostale rešitve, na katere pa bralci nimajo vpliva. Quigley pa se je v svoji analizi osredotočil na vse možne rešitve, ki so jih ponudili časopisi bralcem, ne glede na to, ali so to nasveti ali rešitve. Ob tem je potrebno poudariti, da Quigley nasveta bralcem ne omenja. Ravno zaradi tega je po mojem mnenju prišlo do tako drugačnih rezultatov.

Ob tem velja omeniti, da je primerjava poročanja o podnebnih spremembah med slovenskim in ameriškim tiskom pomanjkljiva, saj sem primerjala izsledke svoje lastne študije ter izsledke študije ameriškega raziskovalca. V študiji sva najverjetneje uporabila različne kriterije oziroma kazalce.

6 SKLEP

Naše dojemanje in držo do narave in okoljskih problemov nam posredujejo različni viri, ljudje pa se po informacije s področja okoljevarstva najpogosteje obračamo na množične medije, ki so igrali pomembno vlogo pri osveščanju javnosti o okoljevarstvu ter močno vplivali na razumevanje okoljske problematike. Že pred tremi desetletji je okoljsko novinarstvo v tujini dobilo status samostojnega področja novinarstva. V Sloveniji pa je stanje v primerjavi s tujimi državami, predvsem Združenimi državami Amerike, slabo. Slovenski okoljski novinarji nimajo svojega društva, Fakulteta za družbene vede, kjer izobražujejo novinarje, ne izvaja nobenega predmeta o okoljskem novinarstvu, izraz okoljsko novinarstvo pa v slovenščini nima svoje definicije. Izobraževanje in izpopolnjevanje okoljskih novinarjev je stvar vsakega posameznega novinarja, ki se mora ob pomanjkanju informacij in samoiniciativnega strokovnega izobraževanja soočiti še z uredniško politiko, ki okoljskim temam ne nameni velike pozornosti.

Kot ugotavlja Urban Červek, eden izmed redkih slovenskih avtorjev, ki se je ukvarjal s poročanjem medijev o okolju, se tudi poročanje s področja okolja in okoljevarstvenih tem v Sloveniji izboljšuje. Avtor je pri analizi medijskega poročanja o temah, ki se dotikajo vprašanj onesnaževanja okolja, njegovega uničevanja in posledic v letu 1997 in 2007, izhajal iz dejstva, da če se o nekem problemu piše več in na bolj izpostavljenih mestih, potem je ta problem v družbi izpostavljen kot pereč. Červek je ugotovil, da je bilo v letu 2007 okoljskih in okoljevarstvenih prispevkov veliko več kot pred desetletjem. Ugotovil je, da se je izpostavljenost okoljskih in tudi naravovarstvenih vprašanj v medijih z leti bistveno povečala, o njih niso pisali le novinarji, uredniki in strokovnjaki, temveč tudi najvidnejši politiki. Hkrati je Červek ugotovil, da se pogled na probleme ni spremenil, saj so v središču pozornosti ostali tisti problemi, ki ogrožajo predvsem človeka, njegov obstoj in blagostanje. Tako je bila v letu 2007 najbolj izpostavljena tema podnebnih sprememb, ki pa je bila skoraj izključno osredotočena na antropocentrični vidik.

Še vedno pa se uredniki množičnih medijev in novinarji v Sloveniji ter drugod po svetu pri poročanju z okoljskega področja soočajo s številnimi pritiski in izzivi, med katerimi so potreba po dramatizaciji ter umeščanje kompleksnih okoljskih tem v kratek čas in

prostor. Novinarske norme uravnoveženosti so pri poročanju o podnebnih spremembah privedle do neuspešnih interpretacij te tematike. Novinarji v želji po uravnoveženosti dajejo enako težo splošno sprejetemu mnenju znanstvenikov, da so podnebne spremembe resen problem, h kateremu je pripomogel človek kot tudi pogledu peščice skeptikov, ki dvomijo v podnebne spremembe.

V diplomskem delu sem z vsebinsko analizo časopisov Delo, Dnevnik in Večer raziskovala, kako slovenski dnevni časopisi poročajo o podnebnih spremembah. Pozorna sem bila na število prispevkov, na njihov žanr, na stran, kjer so se nahajali, ali je bil povod zanje aktualen dogodek ter tudi na avtorje prispevkov. Zanimalo me je tudi, ali vsebujejo nasvet bralcu, kako lahko pripomorejo k zmanjšanju vpliva podnebnih sprememb, ali so v člankih pojasnjeni vzroki za podnebne spremembe ter njihove posledice. Zanimalo me je tudi, kakšen je pogled časopisov na podnebne spremembe. Ob koncu sem izsledke analize poročanja slovenskih medijev o podnebnih spremembah primerjala s poročanjem ameriških medijev o tej tematiki.

Hipotezo, da se okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb ne pojavljajo na naslovnici ter prvih straneh časopisov lahko delno zavrnem. Pri analizi prispevkov v treh dnevnikih sem opazila, da sta Delo in Dnevnik večino prispevkov o podnebnih spremembah objavila na bolj branih straneh časopisov. Nekaj prispevkov je bilo objavljenih tudi na naslovnici, predvsem časopisa Delo. Pri časopisu Večer pa so prispevke s tega področja objavljali na manj izpostavljenih straneh. V Delu je bilo na prvih straneh časopisa objavljenih 22 prispevkov, kar predstavlja kar 62,9 odstotkov, od tega je bilo na naslovnici objavljenih šest prispevkov, kar predstavlja 17 odstotkov. Tudi v Dnevniku je bil na prvih straneh časopisa objavljen podoben odstotek prispevkov o podnebnih spremembah, takih prispevkov je bilo 11, kar predstavlja 64,7 odstotkov. V Dnevniku je bil na naslovnici objavljen samo en prispevek s tega področja, kar je 5,9 odstotkov. Drugače pa je bilo v časopisu Večer, kjer je bilo na bolj branih straneh objavljenih le 21,4 odstotkov prispevkov o podnebnih spremembah. Noben prispevek pa ni bil objavljen na prvi strani časopisa Večer. Na podlagi te ugotovitve bi lahko sklepali, da je tema podnebnih sprememb v časniku Večer zapostavljena, čemur pa nasprotuje dejstvo, da ima Večer edini stalno stran, namenjeno okolju.

Svojo drugo hipotezo, da so okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb napisani na podlagi aktualnega dogodka, lahko potrdim. Vsi obravnavani časniki so o podnebnih spremembah večinoma pisali na podlagi aktualnega dogodka. Največji delež prispevkov na podlagi aktualnosti je imel časopis Delo, takih je bilo 85,7 odstotkov, v časopisu Dnevnik je bilo takih prispevkov 70,6 odstotkov, najmanj prispevkov, za katere je bil povod aktualni dogodek, je imel Večer, kjer je bilo takih prispevkov 47,1 odstotkov. Eden izmed razlogov, da je Večer o podnebnih spremembah pisal tudi takrat, ko pisanja niso sprožili aktualni dogodki, je Večerova stalna okoljska stran.

Na podlagi rezultatov analize prispevkov v obravnavanih treh časopisih lahko zavrnem svojo tretjo hipotezo, da so v slovenskih časopisih okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb povzeti po tiskovnih agencijah brez lastnega komentarja. V vseh treh časopisih so bili avtorji prispevkov večinoma novinarji, največ pri časopisu Delo, kjer je bilo takih prispevkov 85,7 odstotkov, nekoliko manj pa pri Dnevniku (76,5 %) in Večeru (64,3 %). Vsi trije časniki so glede na dostopne podatke malo uporabljali prispevke tiskovnih agencij, pri Dnevniku v 11,8 odstotkih, še manj pa pri Večeru (7,1 %) in Delu (2,9 %). Vsi trije časniki so prostor dali tudi strokovnjakom s področja podnebnih sprememb. Pričakovano je bil največji delež takih prispevkov v Večeru, kjer ima stalno kolumno strokovnjakinja s področja podnebnih sprememb Lučka Kajfež Bogataj.

Potrdim lahko tudi svojo zadnjo, četrto hipotezo, da okoljski prispevki s področja podnebnih sprememb ne vsebujejo nasveta bralcem, kako rešiti ali omiliti problematiko podnebnih sprememb. V Večeru in Delu po predvidevanjih noben izmed prispevkov ni vseboval nasveta, ki bi bralcem ponudil rešitve te problematike. V Dnevniku pa sta nasvet vsebovala dva prispevka, kar je le 11,8 odstotkov. V Dnevniku so bili med nasveti ukrepi za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, učinkovita raba energije, vožnja s kolesom ter izklapljanje naprav iz stanja pripravljenosti. To kaže, da prispevki s področja podnebnih sprememb niso dovolj poglobljeni, so običajno površinski, kar potrjuje tudi analiza vzrokov in posledic podnebnih sprememb, ki v časopisih pogosto niso bili pojasnjeni.

7 LITERATURA

Adams, John. 1995. *Risk—the policy of risk compensation and plural rationalities*. London: UCL.

Anderson, Alison. 1997. *Media, Culture and the Environment*. London: UCL Press.

Beder, Sharon. 2001. Global spin. V *Earthscan Reader in Business and Sustainable Development*, ur. Richard Welford in Richard Starkley, 242–266. London: Earthscan.

Boykoff, Maxwell T. in Jules Boykoff. 2004. Balance as Bias: Global Warming and the U.S. Prestige Press. *Globa Environmental Change* (14): 125–136.

Boykoff, Maxwell T. in J. Timmons Roberts. 2007. *Media coverage of Climate Change: Current Trends, Strengths, Weaknesses*. Human Development Report 2007/2008. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/fr/rapports/mondial/rmdh20072008/documents/Boykoff,%20Maxwell%20and%20Roberts,%20J.%20Timmons.pdf> (15. februar 2010).

Boykoff, Maxwell T. 2007. Flogging a Dead Norm? Newspaper Coverage of Anthropogenic Climate Change in the United States and United Kingdom from 2003 to 2006. *Area* 39 (4): 470 – 481.

Boykoff, Maxwell T. in S. Ravi Rajan. 2007. Signals and Noise: Mass-media coverage of climate change in the USA and the UK. *EMBO reports* 8 (3): 207–211.

Boykoff, Maxwell T. 2008. Media and scientific communication: a case of climate change. V *Communicating Environmental Geoscience*, ur. D. G. E. Liverman, C. P. G. Pereira in B. Marker, 11–18. Trownbridge UK: Cromwell Press.

Boykoff, Maxwell T. in Maria Mansfield. 2008. Ye Olde Hot Aire: Reporting on human contribution to climate change in the UK tabloid press. *Environmental Research Letters* 3 (2): 1–8.

Boykoff, Maxwell T. 2009. Media representational practices in the Anthropocene Era. V *Uncertainties in Environmental Modelling and Consequences for Policy Making*, ur. Philippe Baveye, Jaroslav Myslak in Magdeline Laba, 339–350. Dordrecht: Springer.

Carvalho, Anabela in Jacquelin Burgess. 2005. Cultural circuits of climate change in the UK broadsheet newspapers, 1985–2003. *Risk Analysis* 25 (6): 1457–1469.

Corbett, Julia B. 2006. *Communicating Nature. How We Create and Understand Environmental Messages*. Washington: Island Press.

Corfee-Morlot, Jan, Mark Maslin in Jacquelin Burgess. 2007. Global warming in the public sphere. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* 365 (1860): 2741–2776.

Cox, Robert. 2006. *Environmental communication and the public sphere*. London: Sage.

Červek, Urban. 2008. Mediji kot ogledalo družbenega odnosa do vprašanj varstva okolja in narave. V *Mednarodna konferenca Družbena odgovornost in izzivi časa*, ur. Anita Hrast in Matjaž Mulej. Maribor: IRDO.

Delo. 2009a. *Zgodovina*. Dostopno prek: http://dd.delo.si/?i=dd_zgodovina (10. oktober 2009).

--- 2009b. *Poslanstvo in vizija*. Dostopno prek: http://dd.delo.si/?i=dd_poslanstvo (10. oktober 2009).

DeLuca, Kevin Michael. 1999. *Image politics: The new rhetoric of environmental activism*. New York: Guilford Press.

Dolar, Mojca, Peter Franter, Zlatko Mikulič, Petra Sourant, Jože Uhan in Matej Gabrovec. 2008. Spreminjanje vodnega režima v TNP nas opozarja. *Delo*, 21 (11. september).

Dnevnik. 2009a. *Zgodovina*. Dostopno prek: in http://druzba.dnevnik.si/o_druzbi/zgodovina (10. oktober 2009).

Dnevnik. 2009b. *Osnovni podatki o časopisu Dnevnik*. Dostopno prek: http://druzba.dnevnik.si/o_druzbi/poslanstvo_in_vizija (10. oktober 2009).

DPA. 2008. Odtekanje vode z gora že slabi, *Večer*, 42 (23. april).

Environmental Careers. 2009. *Environmental journalism*. Dostopno prek: http://www.environmentalcareers.org.uk/careers/sector/environmental_journalism.asp (7. november 2009).

Fahn, James. 2008. Rescuing reporting in global South. *Nature Reports Climate Change* (2): 88–90.

Friedman, Sharon. M. 2004. And the beat goes on: The third decade of environmental journalism. V *The environmental communication yearbook 1*, ur. Susan L. Senacah, 187–200. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Gamson, William A. in Andre Modigliani. 1989. Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American journal of sociology* 95 (1): 1–37.

Guber, Deborah Lynn. 2003. *The grassroots of a green revolution: Polling America on the environment*. Cambridge: MIT Press.

Harrabin, Roger. 2000. Reporting Sustainable Development: A Broadcast Journalist's View. V *The Daily Globe: Environmental change, the public and the media*, ur. Joe Smith, 49–63. London: Earthscan Publications Ltd.

ISAR Resources for environmental activists. 2009. *ISAR Programs*. Dostopno prek: <http://www.isar.org/enviroJournal.php> (7. november 2009).

J. G.. 2008. Zemlji grozi metan z Arktike. *Delo*, 16 (25. september).

- Kajfež Bogataj, Lučka. 2008. Zakaj govorimo le o vrhu ledene gore. *Delo*, 6 (7. april).
- Katalog OKO. 2009. *Časniki. Tisk. Novinarstvo*. Dostopno prek: <http://www.zrc-sazu.si/oko/Casniki.htm> (17. avgust 2009).
- Keating, Michael. 1993. *Covering the environment: a handbook on environmental journalism*. Dostopno prek: <http://www.nrtee-trnee.com/eng/publications/covering-environment-journalism/NRTEE-covering-environment-journalism.PDF> (15. avgust 2009).
- Košir, Manca. 1988. *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: DZS.
- Kutin, Andreja. 2008. Zemljin hladilnik pušča. *Večer*, 8 (15. september).
- Ladle, Richard J., Paul Jepson in Robert J. Whittaker. 2005. Scientists and media: The struggle for legitimacy in climate change and conversation science. *Interdisciplinary Science Reviews* 30 (3): 231-240.
- Marhefka, Matt, Daniel Salimbene in John C. Pollock. 2002. *Nationwide newspaper coverage of Drilling in the Arctic National Wildlife Refuge: A community structure approach*. New Orleans. Dostopno prek: <http://www.tcnj.edu/~pollock/files/anwr.doc> (11. december 2009).
- Maslin, Mark. 2007. *Globalno segrevanje: zelo kratek uvod*. Ljubljana: Krtina.
- McComas, Katherine in James Shanahan. 1999. Telling Stories About Global Climate Change: Measuring the Impact of Narratives on Issue Cycles. *Communication Research* 26 (1): 30–56.
- Merljak Zdovc, Sonja. 2008. *Literarno novinarstvo*. Ljubljana: Modrijan.
- Nelkin, Dorothy. 1995. *Selling science: How the Press Covers Science and Technology*. New York: W. H. Freeman and Company.

Pavšek, Miha. 2008. Ritmičnost letnih in podnebnih časov. *Dnevnik*, 26 (17. september).

Pihlar, Tatjana. 2008. Slovenci imamo le eno patrio–domovino. *Dnevnik*, 2 (1. december).

Quigley, Paran D.. 2008. *Print Media Coverage of Climate Change: why environmental organizations should care, and what they can do to achive greater coverage*. Rhode Island: Brown University.

Reuters. 2008a. Kako prevetriti okorelo razmišljanje. *Delo*, 6 (7.april).

--- 2008b. Zelen božič v Oslu. *Večer*, 48 (23. december).

Rogelj Petrič, Silvestra. 2008a. Ali vemo, kaj storiti, ko bo (če bo) pljusnilo čez rob?. *Delo*, 18 (18. december).

--- 2008b. Globalna otoplitev ni posledica človekove dejavnosti. *Delo*, 20 (11. september).

Romm, Joseph. 2008. *Media enable denier spin: A (Sort of) Cold January Doesn't Mean Climate Stopped Warming*. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/joseph-romm/media-enable-denier-spin-_b_89602.html (12. december 2009).

Roser-Renouf, C. in M. C. Nisbet. 2008. The measure of key behavioral science constructs in climate change research. *International Journal of Sustainability Communication* (3): 37–95.

Revkin, Andrew C. 2005. The Daily Planet: Why the Media Stumbe Over the Environment. V *A Field Guide for Science Writers*, ur. Deborah Blum, Mary Knudson in Robin Marantz Heing. London: Oxford Univ. Press.

Shabecoff, Phil. 1994. Mudslinger on the earth-beat. *The Amicus Journal* 15 (4). 42–43.

Shanahan, Mike. 2009. Time to Adapt? Media Coverage of Climate Change in Nonindustrialised Countries. V *Climate Change and the Media*, ur. Tammy Boyce in Justin Lewis, 145–157. New York: Peter Lang Publishing.

STA. 2008. Vpliv podnebnih sprememb bomo čutili na zdravju. *Dnevnik*, 32 (8. april).

Umanotera. 2009. *Dvoletno poročilo o izvedenih projektih in dejavnostih. Trajnostni razvoj, okolje in narava za leti 2006 in 2007*. Dostopno prek: http://www.umanotera.org/upload/files/Porocilo_2006_2007.pdf (15. oktober 2009).

Vig, Norman J. in Michael E. Kraft. 2003. *Environmental policy from the 1970s to the twenty-first century*. Dostopno prek: <http://atothet.org/classes/psci306/week1/twenty-first1.pdf> (15. januar 2010).

Večer. 2009. *Osnovni podatki o časopisu Večer*. Dostopno prek: <http://bam.vecer.com/predstavitev2007a/default.asp?kaj=Zgodovina> (10. oktober 2009).

Ward, Bud. 2008. *Communicating on Climate Change: An Essential Resource for Journalists, Scientists, and Educators*. Rhode Island: Sunshine Menezes.

Weaver, Andrew J. 2003. The science of climate change. *Geoscience Canada* 30 (3): 91–109.

West, Bernadette, Michael Greenberg, Jane Lewis, Renee Rogers in David Sachsman. 2003. *The Reporter's Environmental Handbook*. New Jersey: Rutgers University Press.

Wikipedia, the free encyclopedia. 2009. *Environmental journalism*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_journalism (7. november 2009).

Zupan, Anka, Mojca Orel, Olga Bulog, Irena Oblak, Darja Silan, Bernarda Špegel Berdič in Maja Blejec. 2008. *Izvajanje ciljev Kurikula za okoljsko vzgojo kot vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj v gimnazijskem programu*. Dostopno prek: [http://www.zrss.si/pdf/OKO_Gradivo_izobra%C5%BEevanje_gimn_u%C4%8Dit\(9.12.089.pdf](http://www.zrss.si/pdf/OKO_Gradivo_izobra%C5%BEevanje_gimn_u%C4%8Dit(9.12.089.pdf) (17. avgust 2009).